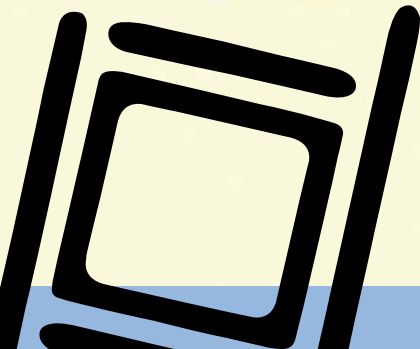
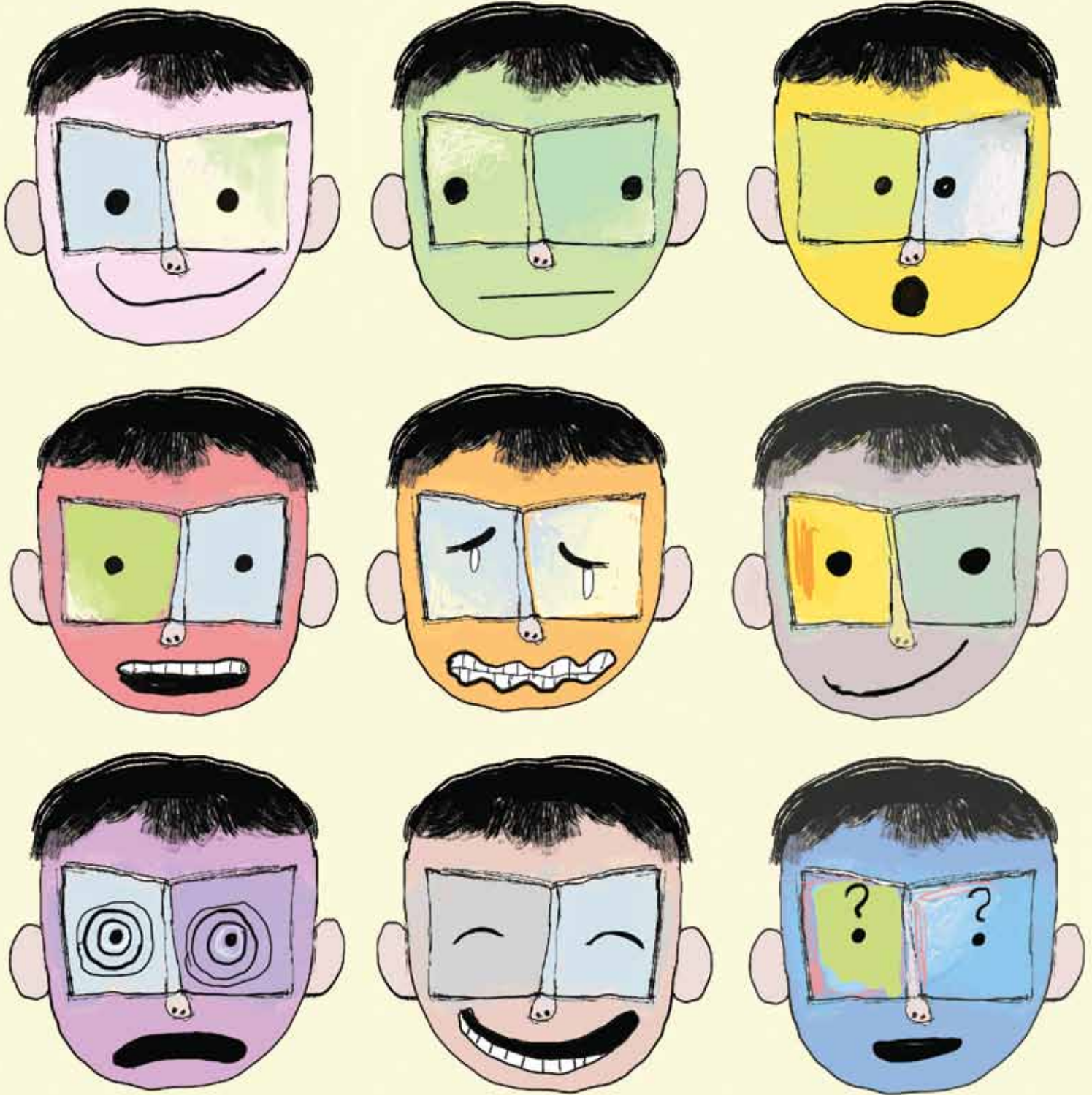

2024

LæringsCentret

Tema: Lys på litteraturen

Balladen om Brumlefiserik

Denne fine billedbogs troldehistorie er resultatet af længere tids samarbejde mellem far og søn - Jørgen Skaarup og Bjørn Okholm Skaarup - som har stået for hhv. tekst og illustrationer. Fortællingerne om troldefamilien fra Langeland startede oprindeligt som en række godnathistorier inspireret af lokale myter og historiske begivenheder.

I Langelands største bakke, Skøvelbjerg, boede trolde Brumlefis med sin kone Maren Slattenpat. De var begge i deres bedste alder, knap 1000 år gamle og kom fra en ældgammel trolde-slægt omkring Fladså på Sydsjælland. De rejste vestpå og slog sig ned på Langeland, hvor de byggede en rummelig troldehule i Skøvelbjerg. De fik en eneste søn, Erik, der blev en flink trolde. Kun på ét punkt voldte trolde drengen sine forældre bekymring: Han var alt for interesseret i mennesker. Han forelsker sig i jomfru Ellen, og det giver selvfølgelig problemer. Han må lade jomfru Ellen rejse, men støder en nat på troldepigen Skidefine, som han bliver gift med – og de flytter ind i hans bo, Ellensbjerg. Der bliver selvfølgelig en kæmpe bryllupsfest, og de lever sikkert lykkeligt den dag i dag.

Det er en herlig og helt speciel udgivelse med en underfundig og (næsten) sandfærdig tekst af museumsmanden Jørgen Skaarup (f.1944), tidligere museumsinspektør ved Langelands Museum. Hans søn Bjørn Okholm Skaarup (f. 1973), historiker og kunstner, har illustreret på fornemste vis. Han har i de seneste mange år specialiseret sig i små og store dyreskulpturer udført i bronze. Den meget ferme rimsmed, Lulu Okholm, ægtefælle og mor til ophavsmændene, har digtet en trolde-dans til Edvard Griegs Bryllupsdag på Troldehaugen. Balladen om Brumlefiseik er en fornem udgivelse.

Balladen om Brumlefiserik

Tekst: Jørgen Skaarup

Illustrationer: Bjørn Okholm Skaarup
bos-art, 2024

IBBY (International Board on Books for Young People)

... er en verdensomspændende, non-profit organisation, grundlagt i 1953, i dag med nationale sektioner i henved 80 lande, heriblandt IBBY Danmark - Selskabet for Børnelitteratur. IBBYs formål er at give børn og unge adgang til læsning og bøger, uanset hvor de lever, og at lade bøgerne bygge bro mellem mennesker og kultur. Medlemmerne er forfattere, illustratører, bibliotekarer, pædagoger, forlæggere, forskere og alle andre som tror på børnebogens betydning for børn i hele verden,

Indhold

Opslagstavlen	2
Leder	3
Til inspiration	4
Kunstig intelligens skal fremme det menneskelige	6
Fra ildsjæl til team	8
Formandens beretning 2024	10
TEMA: Lys på litteraturen	
Hvasså nu, Orla Frøsnapper	12
Vi har brug for alle kræfter og fagligheder	14
Når det bedste af to biblioteksverdener mødes	18
Litteratur Akademiet genbesøgt - 8 år efter	20
Der skal altså ske noget!	24
Anmeldelser	26

heriblandt også IBBY Danmark - Selskabet for Børnelitteratur. IBBY udgør således et enormt, globalt netværk. Hvert andet år afholdes en verdenskongres med et omfattende fagligt program. Desuden udgiver IBBY fagtidsskriftet *Bookbird* med artikler og nyheder om børnelitteratur verden over. Se ibby.org.

Herhjemme udgiver IBBY Danmark - Selskabet for Børnelitteratur medlemsbladet Klods Hans.

iBBY
DANMARK

Selskabet for
Børnelitteratur

Knud Erik Pedersen in memoriam

Forfatteren Knud Erik Pedersen (1934-2024) er død, næsten 90 år gammel. Siden 1982 har jeg skrevet sammen med ham, der var mere end god til at formulere sig - også i breve. Det tvang også en selv til at oppe sig, det var absolut inspirerende, og noget, jeg har sat utrolig stor pris på igennem årene. Det sidste brev fik jeg fra ham i oktober 2016, inden han langsomt gled ind i demensens tåger og blev plejehjemsboer. Jeg besøgte ham nogle gange, han kunne kende mig og sige mit navn, men nogen egentlig samtale kunne vi ikke føre. Enkelte gange fik jeg dog kaldt skælmen frem i hans øjne, og det var dejligt at opleve. Og det var en klar fordel at have hunden med! Brevskrivningsperioden blev på 34 år, og på 34 år skete der en masse både små og store begivenheder i vores respektive liv, som man måtte forholde sig til: fra lærer til forfatter, nye jobs, skilsmisser, to uventede døtre, dødsfald, ny uddannelse, bogudgivelser, pension, hjerteoperation... Den yngste af døtrene, Inger Christine Løwe, debuterede i øvrigt med en fin lille roman, *CHERRY* i 2021.

Knud Erik Pedersen var lærer fra 1956-1982 og debuterede i 1977 med romanen *Puslinglandet*, der foregår i Himmerland og tæt på hans eget liv. Hovedpersonen, drengen Esben, mister sin mor og vokser op sammen med faderen, der er landpost, storebroren Poul og den retarderede bror, Karl, samt - ikke at forglemme - adskillige husbestyrerinder, der var mere eller mindre gode til at være noget for Esben, der af forfatteren selv er blevet kaldt "en bette pjokrov". Beskrivelsen

af figuren Karl er i øvrigt en af de fineste skildringer af et handicappet menneske i dansk litteratur, rørende og på forunderlig vis morsom. Opfølgende romaner følger Esben igennem realskolen, læreruddannelsen, forelskelse, kærlighed, giftermål, barnefødsel og militærtjeneste. Desuden er historierne om Esben omskrevet til en række herlige børnebøger.

I mange år ejede Knud Erik Pedersen forsamlingshuset i Staun og boede der fast i en lang periode. Det er sjovt at forestille sig, at det vitterligt var netop dette forsamlingshus, der var festlokalet i Jens Smærup Sørensens store og fine roman *Mærkedage - en historie* fra 2007. Det har været en kæmpe glæde at skrive sammen med Knud Erik Pedersen, og det er en stor sorg, at jeg ikke får flere breve fra ham. But so it is, som Kurt Vonnegut skrev i romanen *Slagtehal fem*. Han blev begravet i sin hjemkirke, Skarp Salling i Himmerland og båret til graven af sine 5 døtre og et pigebarnebarn.

Æret være Knud Erik Pedersens minde!

Bent Rasmussen

Pædagogisk LæringsCenterForening
Hjemmeside: www.plcf.dk
E-mail: plcf@outlook.dk

FU
Formand
Runa Barbara Petersen
Runa.B.Petersen@outlook.dk

Næstformand
Marlene Møller Drost
marlenedrost@gmail.com

Kasserer
Dan Damsø
plcf@damsøemail.dk

Birgitte Barfoed-Høj
Birg1942@rksit.dk

Karin Kjeldsen
kjeldsen.karin@gmail.com

Steen Juhl Møller
steenjm@gmail.com

Janne Bjerring Larsen
jannebjerring@gmail.com

Merete Jørgensen
merete@mail.dk

PLCF administration
Annoncer og ekspedition
Inge Von Essen
plcfadm@outlook.dk
Tel: 40813123

Kontingent: Optrækkes én gang årligt i marts.
Abonnement kr. 750,- ekskl. moms.

Medlemskab og/eller abonnement:
Skriftligt via hjemmesiden på www.plcf.dk
Kontingent: Optrækkes én gang årligt i december.

Overgang til pensionistgruppen:
Skriftligt via hjemmesiden på www.plcf.dk

Flytning, navneskift m.v.: plcfadm@outlook.dk

LæringsCentret
Næste nummer af LæringsCentret
udkommer primo november 2024.

Udkommer 6 gange årligt. Oplag 1.300
ISBN 0105-9556

Design og grafisk produktion
CS Grafisk A/S

Redaktør
Eline Mørch Jensen
eline.moerch@gmail.com

Redaktion:
Anna Johansen, Merete Jørgensen
og Henriette Korneliussen

Deadlines:

Nr. 6: 1. okt. (udkommer primo nov. 2024)
Nr. 1: 1. dec. (udkommer primo jan. 2025)
Nr. 2: 1. feb. (udkommer primo marts 2025)

Forside-illustration af Lillian Brøgger

Intet løft af læseområdet uden skolebibliotekaren!

Der har i de senere år været en massiv opmærksomhed omkring og debat rettet mod børn og unges manglende læsekompetencer og lyst til at begive sig ind i litteraturens verden. Børn og unges evne til at fordybe sig er ligeledes for nedadgående. Men læsningen er vigtig – af mange årsager. Så hvad kan vi gøre, når eleverne *ikke af sig selv* vælger bogen? Litteraturen har aldrig været mere skøn, alsidig og indbydende. Multimodale og digitale tekster, lydbøger, flotte illustrationer, bøger der inviterer til at undres og svare på spørgsmål undervejs i læsningen osv.

Og alligevel fravælger eleverne læsningen i stor stil!

Vi har brug for at få vendt skuden, for vi har som samfund og befolkning brug for, at de nye generationer formår at koncentrere sig, når de læser. Vi har brug for, at de udvikler sprog og fantasi. Vi har brug for, at de får udvidet deres verdensbillede og meget andet. Det, vi har brug for, er at få genskabt nogle ordentlige rammer og vilkår for børn og unges læsning – herunder også nogle gode rammer for bedre læseoplevelser.

Jeg er ikke i tvivl om, at den nedadgående læsespiral kun kan vendes, såfremt vi igen giver folkeskolen – og skolebiblioteket - større mulighed for at arbejde med elevernes læsekompetencer, den fordybende læsning og derved genvinde læseglæde og motivation. Det er ikke ligegyldigt, hvem der varetager skolebibliotekarens arbejde. Som lærer, læringsvejleder eller skolebibliotekar har vi *om nogen* en didaktisk og faglig uddannelse, som er uundværlig i bestræbelsen på at udvikle læsefællesskaber og oplevelser, vejlede eleverne og lave formidlingsindsatser.

Og så har læringsvejlederen/skolebibliotekaren den helt store fordel, at vi har relationen til eleven og elevens forældre og lærere og kan binde sløjfen hele vejen rundt. Så kære politikere: Folkeskolen og skolebiblioteket bør derfor være hovedsporet, når vi taler om børn og unges læsekompetencer og læseglæde. Her ligger nøglen til succes og effekt!

At være barn og ung i dag kan være svært. I en tid der er præget af pres, høj hastighed på sociale medier, et stort prøvetryk til eksaminer og nye teknologier, der dagligt påvirker os alle sammen, er elevernes almene dannelse under forandring.

Vi kan som samfund og skole vælge at regulere/fjerne alle teknologiske muligheder i skoletiden. Men hvad er det rigtige at gøre? Regulering i adgangen til sociale medier er uden tvivl en god idé, og nu er man fra politisk side ved at kigge på minimumsalderen.

I kvalitetsprogrammet for folkeskolen blev teknologiforståelse ikke, som mange havde håbet, et selvstændigt fag. Heldigvis har DLF i deres høringsvar igen plæderet for, at dette

bør ske. Folkeskolen har allerede en central rolle i forhold til den almene dannelsesopgave – og i en verden hvor teknologierne fylder mere og mere, vil det kun være naturligt, at etik og teknologi bliver en del af denne opgave.

Dette nummer af LæringsCentret sætter lys på litteraturen fra flere vinkler. Glæd dig bl.a. til at læse om National indsats for børn og unges læseglæde, som PLCF er en del af. Herudover har vi også fokus på AI og andre teknologier.

Du ønskes et rigtig godt skoleår!

Runa Barbara Petersen, formand

Mens vi venter på etiske alternativer, bør skoler bruge ChatGPT med måde

Af Pernille Tranberg, dataetisk rådgiver

Man bliver let forpustet af alle de risici, der er ved brugen af den nye teknologi, generativ AI. Så hold fast, mens I får dem hurtigt, inden jeg kommer med bud på, hvad I kan gøre.

Hver gang vi bruger ChatGPT eller de andre store generative AI-tjenester krænker vi nogens ophavsret, fordi de er trænet på internettets indhold uden tilladelse. Vi kan ikke stole på det, der kommer ud, da det er sandsynlighedsmaskiner, som gætter på, hvad det næste ord er i sætningen. De er måske ulovlige, for EUs databeskyttelsesmyndigheder har stillet over 30 spørgsmål til OpenAI (der står bag ChatGPT) om deres manglende efterlevelse af GDPR. De er designet til at være menneskelignende, så nogle bliver forført. Teknologien bruges til deepfakes, der manipulerer vælgere ved demokratiske valg som i f.eks. Indien, hvor en lokal politiker fik sin AI til at ringe rundt med hans klonede stemme til tusindvis af vælgere, som troede det var ham, der opfordrede dem til at stemme på ham. Endelig er ChatGPT en kæmpe miljøsviner, der sluger massive mængder af el og vand i de datacentre, der fodrer tjenesterne.

Der er mange kritiske vinkler på den nye teknologi, så hvad skal de pædagogiske læringscentre stille op med det in mente? Eleverne bruger den alligevel og skal de ikke lære at bruge den rigtigt? Samtidig er det en lovende teknologi - især inden for miljø, sundhed og videnskab, men også i forhold til at assistere os mennesker i at blive mere effektive. Problemerne skal nok blive løst, så vi kan bruge generativ AI til fordel for mennesker, planet og demokrati - og ikke kun for profitten. Men det tager tid, og derfor bør vi tage visse forholdsregler.

Ro på. Vi behøver ikke at skynde os. Teknologien er umoden, og vi skal nok lære det. De økonomiske interesser bag har hypet den ud over alle grænser, så mange tror, at man går glip af noget, hvis man ikke kaster sig over det nu.

Mennesket i centrum. Som uddannelsesinstitution bør man ikke heller give alle fuld og fri adgang til teknologien. Vi ved ikke, om vi på lang sigt risikerer at skabe middelmådige mennesker, der springer over hvor gærdet er lavest. Og er det ikke vigtigt, at den menneskelige hjerne selv lærer at processere viden og lærer nye sprog fremfor at udlicitere tænkningen til maskiner? Der findes tech-fantaster, som mener det er dumt at mennesker lærer sprog, når maskinen kan klare det.

Afgræns. Hvis man vælger at bruge ChatGPT, Microsofts Copilot eller en af

de andre store generative AI-tjenester bør det ske med måde og i afgrænsede situationer - og først, når eleverne når et vist klassetrin, hvor de har lært de basale færdigheder som at læse og skrive. Det er vigtigt at lære eleverne om de mange faldgruber. Jeg kender en, som ikke vil bruge teknologien, så længe den er så miljøbelastende. Andre vil være bekymrede for deres privatliv.

Faktatjek. Det vigtigste er at lære eleverne at faktatjekke al indhold, selv om det er svært - især indhold, der er nyt for en. Ifølge en norsk undersøgelse af Copilot, er det bedst at bruge teknologien indenfor områder, man ved noget om. Derfor bør de researche et område grundigt via traditionelle søgemaskiner og databaser, før de bruger generativ AI, som ikke bør bruges i stedet for en søgemaskine. Når de kender området, kan teknologien bruges til at trække essens ud af store filer og tekster og samle dem til et nyt mere fokuseret dokument. Endelig kan det bruges til at skrive første udkast til tekst.

Etiske alternativer. Eleverne bør kende til alternative tjenester. Hvis man vil generere illustrationer er firefly.adobe.com et bud, fordi de fleste kunstnerne har givet lov til at træne på deres indhold. Mistral.ai og Meta's Llama er lidt bedre end de andre, fordi de er delvist open source, så man kan kigge ind i deres kode. Men nye europæiske tjenester er på vej. Finske Silo.ai arbejder på en sprogmodel, det samme gør man i Norge, Tyskland og Danmark, og her arbejder man mod ansvarlig og etisk brug af kunstig intelligens. ■

Pernille Tranberg holder foredrag om datademokrati, dataetik, dataforståelse og etisk ansvarlig brug af persondata for virksomheder, organisationer og myndigheder. Hun er medstifter af den europæiske tænkehandle-tank DataEthics.eu. Hun blogger på DataEthics.eu

Let at læse – let at forstå

Ny serie af læsebøger

Læsefokus er en serie af selvstændige læsebøger, som støtter udviklingen af læsefærdigheder og den sproglige forståelse i 0.-3. klasse. Bøgerne kan både bruges til differentieret læseundervisning og fælles klasseundervisning. Hver bog har et sprogligt eller læsefagligt fokus som fx lyd nære ord eller navneord.

Bagerst i bogen får du en række idéer til, hvordan dine elever kan arbejde aktivt med teksterne i en funktionel og meningsfuld kontekst.

Læs mere om serien på gu.dk

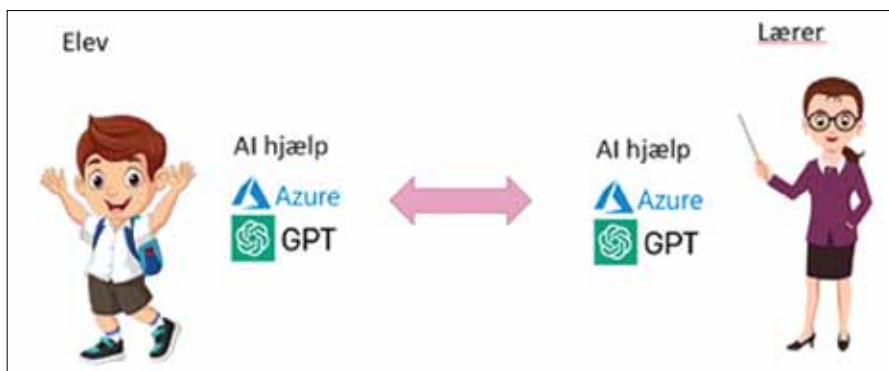
Kunstig intelligens det menneskelige

Af Peter Ulholm, direktør Learnlab.net og Thomas Dreisig, product owner og pædagogisk konsulent Learnlab.net

Learnlab.net gik ind i anvendelsen af kunstig intelligens fra starten, og selvom det kan give udfordringer, så giver det endnu flere muligheder. Intentionen har været at styre processen ud fra et pædagogisk afsæt og at sikre kvalitative lære- og evalueringsprocesser. Kunstig intelligens skal anvendes til at få mennesker til at tænke sig om og give plads til vigtige menneskelige aspekter.

Udviklingen af kunstig intelligens er gået vanvittigt stærkt, og det har medført en masse spændende ting, lige som det har udfordret med negative sider. I skoleverdenen er en af de store udfordringer, at elever ureflekteret anvender sprogmodeller til skriftlige opgaver, og derfor ender det også for manges vedkommende med et dårlig output. Men der er også mange afleveringer, hvor svarene er rigtige, og hvor det er vanskeligt at vide, om det vitterlig er eleven selv, der har lavet arbejdet.

Samlet set giver de nye værktøjer anledning til en gentænkning af undervisningen og til at genbesøge elevernes læreprocesser og hvordan de lærer bedst. Positivt set kan udviklingen fjerne en tilgang, hvor vi kommer til at se på eleverne som mulige "snydere", og hvor fokus bliver på at tænke sig om, og hvor vi drøfter hvad der er god undervisning og læring.

Figur 1 – Vi skal undgå, at teknologien går uden om den menneskelige hjerne!

Der er brug for nye arbejdsformer og metoder, når det kommer til informationssøgning og videnkonstruktion. Ingen er interesseret i det scenarie, hvor både undervisere og elever anvender AI, som nærmest ender i en "samtale" mellem to kunstige intelligenser. Men de færreste er forhåbentlig heller ikke interesseret i at fastholde de traditionelle skolestrukturer, hvor eleverne passiviseres mere og mere gennem deres skoletid, og hvor selvstændig tænkning og kreativ produktion er udfordret.

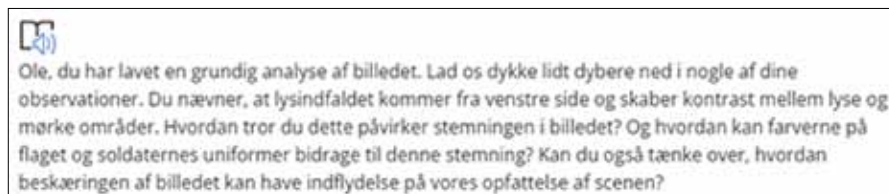
Vi er nu et sted, hvor vi kan skabe en forandring, der som nævnt skal ske med afsæt i pædagogik. Det menneskelige kan fremmes, når man ved til hvad og hvordan teknologi kan anvendes i en pædagogisk sammenhæng med afsæt i pædagogisk teori og tænkning. Vi skal fokusere på tænkning, samarbejde og didaktisk fantasi, og på hvordan kunstig intelligens kan bidrage i den sammenhæng.

De store tech-giganter leverer

Figur 2 - Eleverne kan få feedback, mens de arbejder. Det kan være en sammenfatning eller feedback, det kan være hjælp til tekstopbygning samt spørgsmål til videre fordybelse.

skal fremme

Figur 3 - eksempel på spørgsmål til elevens videre fordybelse.

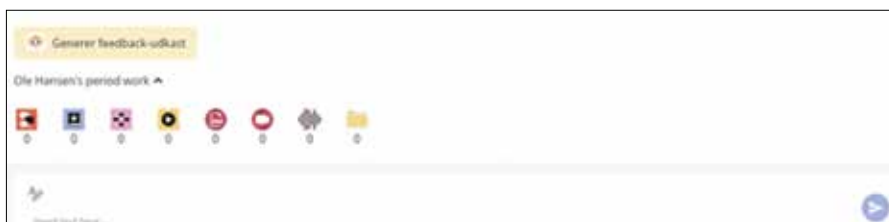
Figur 4 - Læreren kan få hjælp/inspiration til undervisningsforløb og spørgsmål. Undervisningsforløb kan genereres på minut- og timebasis.

imponerende teknologi, og deres sprogmodeller er på mange måder fyldt med mange fantastiske muligheder, men de skal "tømmes" i forhold til GDPR-udfordringer, og de skal anvendes på måder, som styrker tænkning og læring. Derfor er det også vigtigt, at det ikke udelukkende er giganterne, der arbejder med at udvikle AI i uddannelserne. Leverandører som Learnlab kan bidrage til et styrket fokus på pædagogik før teknologi. Vores arbejde lægger i det regi vægt på på kvalificering af undervisning, elevproduktioner samt lærerens formative evaluering.

Ved at inddrage kunstig intelligens med det rette afsæt, kan elevernes

engagement og lyst til at lære styrkes, og der bliver bedre mulighed for at nå alle elever. Desuden kan eleverne blive udfordret ud fra deres egne forudsætninger, og deres faglighed kan løbende udfordres gennem refleksion og uddybende spørgsmål.

For lærernes vedkommende kan den kunstige intelligens hjælpe med at nuancere og kvalificere undervisningsforløb med afsæt i lærernes faglighed. Undervisningsforløb der udfordrer den enkelte, og hvor der også er fokus på læring som en social konstruktion gennem elevsamarbejde. Emner og temaer samt mål for undervisningen sikrer en høj grad af faglighed og grundig fordybelse.

Figur 5 - Læreren kan få hjælp til den formative evaluering af eleverne. Evaluering sker med afsæt i en eller flere elevproduktioner i Learnlabs værktøjer, men det kan også være tekstfiler, lydfiles og billeder.

Lærerne får også hjælp til den løbende evaluering af eleverne, og den kunstige intelligens hjælper med at skabe overblik og er med til at give feedback på en eller flere elevproduktioner, hvor både skrift, lyd og billeder analyseres og evalueres med afsæt i lærerens undervisningsforløb. Det er altid læreren, der har den sidste finger med i spillet, inden en evaluering deles med en elev.

Hvad bliver så de næste skridt? Vi skal naturligvis kvalificere vores eksisterende integration af kunstig intelligens. Den skal trænes, så den bliver endnu bedre med afsæt i pædagogiske principper fra nordisk skoletradition. Prompting skal udvikles i forhold til klassefællesskaberne og i forhold til den enkelte elev. Der er ligeledes et stort potentiale i at kvalificere produktionen af undervisningsforløb, som er målrettet specifikke elevgrupper, og fremadrettet vil læremidler kunne oprettes med afsæt i elevernes forudsætninger.

Learnlab deltager i flere uafhængige forskningsprojekter, og erfaringer fra disse skal bakke op om ovenstående. Der vil helt sikkert dukke andre områder op til yderligere fordybelse og forbedring. Forskning samt tilpasning og udvikling af værktøjerne sker generelt i samspil med vore mange dygtige brugere, og ambitionen er at fastholde rollen som førende aktør inden for læringsplatforme, produktionsværktøjer og læremidler med afsæt i elever og underviseres behov.

Afslutningsvis vil vi fremhæve endnu en fordel ved anvendelsen af kunstig intelligens: Microsofts "Immersive Reader" kan anvendes i alle sammenhænge i Learnlab, hvilket er en kæmpe hjælp for ordblinde elever, men det er også et værktøj, der hjælper alle elever med sprogforståelse og med arbejdet inden for fremmedsprog.

Fra ildsjæl til team

Teknologiforståelse og makerspace på Nørrevangsskolen

Af Henriette Korneliussen, lærer, teknologiforståelseansvarlig og PLC-vejleder på Nørrevangsskolen

Nyt kommunalt projekt i Randers Kommune fokuserer på teknologiforståelse og makerspace. Nørrevangsskolen er med og målet er at udvikle og optimere skolens makerspace frem mod 2027.

På Nørrevangsskolen arbejder vi på højtryk for at upcycle det tidligere håndarbejdslokale. Vi vil skabe et rum med 3D-printere, laserskærere, sublimationsskærere, varmepressere og mange andre avancerede maskiner. Skolerne er i gang med at implementere fremtidens skolekoncept ved at sende lærere på kompetenceforløb i teknologiforståelse og makerspace. Dette forløb har givet deltagerne en dybere indsigt i brugen af teknologi og makerspaces, og projektet er blevet en stor succes. Randers Kommune har fået en bevilling fra Villum Fonden til projektet, som løber fra 2024 til 2027, og startskuddet til "Fra ildsjæl til team - makerspaces som læringslaboratorier" er dermed givet.

Formålet med projektet er at vi på skolerne skal gå fra at have enkeltstående ildsjæle til at danne teams ved at uddanne flere medarbejdere. Dette vil skabe fællesskab, fastholde viden og kompetencer og forankre arbejdet bredere på den enkelte skole. Jeg er lærer på Nørrevangsskolen og aktør i teknologiforståelse, derudover er jeg meget begejstret over projektet. Jeg mener, at skolens elever skal være aktive brugere af teknologierne og lære at forholde sig kritisk til dem.

Jeg er blevet præsenteret for kompetenceområderne inden for teknologiforståelse: designprocesser, digital myndiggørelse, digital handleevne og computational tankegang. Derudover har jeg sammen med mine medaktører i forløbet haft fokus på at få et maker

Både små og store elever arbejder med LEGO.

mindset og arbejde med, hvordan vi kan gøre eleverne til medproducenter og mere skabende og eksperimenterende i undervisningen. Jeg har selvfølgelig også leget meget med robotter og andre teknologiske maskiner. Jeg har været væk fra den daglige undervisning hver onsdag fra klokken 8-15, hvor der har været oplæg, undervisning og dates med de forskellige maskiner og teknologier. Udover at få adgang til meget viden, har jeg nu lige som jeg fået et netværk af andre ildsjæle, der også glæder sig til at komme i gang ude på deres skoler.

Ledelsen giver tid

Randers Kommune ønsker, at eleverne skal være teknologisk modige, digitalt nysgerrige og kompetente. Nørrevangsskolen er godt på vej, og skolens ledelse har i det kommende skoleår afsat timer til at implementere teknologiforståelse på alle årgange. Jeg skal besøge alle klasser på skolen gennem hele skoleåret og har udarbejdet et årshjul for at sikre progression i arbejdet med de forskellige teknologier. Jeg har haft min ledelse med i størstedelen af processen. Vi har lavet målsætninger og visioner for både min

3D printerne i pædagogisk Center Kolding

Indretning af et område i mølleskolens fablab.

rolle og selve måden, vi vil implementere dette nye tiltag på vores skole.

Der følger også økonomi med til indkøb af materialer, som ledelsen har givet mig og mine kollegaer et frirum til at forvalte. Det første år får vi 50.000 kr. og de efterfølgende 2 år får vi 15.000 kr. hvert år. Derudover er 1 af mine kollegaer købt fri til at kunne deltage i 4 workshops.

Jeg oplever stor efterspørgsel fra kollegerne, der ønsker mit besøg i klasserne. Jeg tænker, det skyldes lysten til at give eleverne noget nyt og måske en frygt for selv at skulle starte teknologiprojekterne. Stemningen er positiv, og kollegerne virker ikke bekymrede for, at deres faglige mål bliver overset. Tværtimod ser de det som en ny og motiverende arbejdsmetode.

JULEKRANS- Når kreativiteten udfoldes i makerspace uden teknologi og sf genbrugsmaterialer.

Vi har ikke chromebooks til alle klasser, derfor har vi valgt at arbejde på en måde, jeg kalder "At Makke". Her leger eleverne med diverse materialer, der bliver limet eller tapet sammen, hvilket fremmer en naturlig skabertrang og brug af hænderne. Vi har bygget personer fra bøger, der er læst, lavet landsbyer til miljøbeskrivelser og lavet 3D perleplader, uden brug af teknologi.

Etablering af makerspaces

Der er 19 folkeskoler og to specialskoler med i projektet og med Villum Fondens bevilling skal skolerne i gang med at etablere makerspaces og uddanne lærere, der skal undervise i teknologiforståelse under projektet "Fra ildsjæl til team". Sammen med mine medaktører har jeg været på inspirationsture, hvor vi har besøgt andre skoler, værksteder og læringscentre. Jeg oplever at der er stor forskel på, hvordan man har valgt at etablere sit makerspace på de skoler og steder, vi har besøgt. Nogle har valgt at have et mere centraliseret makerspace, hvor skolerne kunne komme på besøg med deres elever. Andre - og nok også flertallet - vælger at have det på skolerne, så det ikke bliver et spørgsmål om tid, om man skal besøge makerspacet.

Digital dannelse

Projektet fokuserer på elevernes digitale dannelse for at styrke deres færdien i nutidens og fremtidens samfund. Desuden vil projektet sikre deltagelsesmuligheder for alle elever og motivere dem gennem arbejde med autentiske problemstillinger.

Her kan jeg også mærke, at jeg er blevet meget mere bevidst om, at mine klasser skal uddannes til at være mere kritiske til alle de teknologiske muligheder, de har i deres arbejde med skoleopgaver. Jeg oplever at de er vilde med at lave ting i især Skoletube, og det at jeg tillader AI i min undervisning, var også noget, de lavede store øjne over i starten. Jeg synes snakken med eleverne er vigtig, da de ikke altid kan skelne mellem rigtigt og forkert. Jeg har bare valgt at det ikke skal være en FY-ting, som de ikke må bruge. Jeg håber at jeg med den tilgang til AI i undervisningen kan få eleverne til at være åbne omkring brugen og dermed også få en god snak om deres brug af det. Jeg er ikke i tvivl om at dette projekt vil bidrage til elevernes demokratiske dannelse ved at styrke deres kritiske refleksion og tænkning samt deres brede digitale dannelse.

Projektet skal for Randers Kommune sikre kvaliteten i undervisningen. Det skal ske ved at lærerne får kompetencer til at igangsætte både digitale og analoge læreprocesser. De skal øge elevernes motivation til at undersøge, tænke kreativt og omsætte deres ideer til fysiske produkter. I projektperioden forventes det, at mere end 200 lærere gennemgår kompetenceudvikling i teknologiforståelse, og omkring 5600 elever vil få gavn af projektet.

Villum Fonden har bevilget ca. 6,2 mio. kr. til projektet, som løber over fire år fra 2024 til 2027. Villum Fonden støtter teknisk og naturvidenskabelig forskning samt miljømæssige, sociale og kulturelle formål i ind- og udland.

Formandens beretning

Af Runa Barbara Petersen, formand

Årsmødet 2023

Til årsmødet i 2023 havde vi nogle spændende oplægsholdere. Lisbet Vestergaard, projektleder, Tænk tanken Fremtidens Biblioteker, gjorde status for National indsats for børn og unges læseglæde (virtuelt). PLCF deltager i projektet og er en del af styregruppen. Peter Rasmussen fra Fonden fra Entreprenørskab, berigede os ligeledes med et virtuelt oplæg om Fondens opbygning, programmer, materialer og meget andet. Det er, som bekendt, Fonden der står bag Projekt Edison og Next level, og er leveringsdygtig i både gratis viden, kurser og vejledning for skoler og lærere. I disse år, hvor der er et stort fokus på undersøgende og varieret undervisning, kan Fondens muligheder inden for netop det område varmt anbefales som et redskab i værktøjskassen.

Endelig bidrog formand for IT- og Medievejlederforeningen, Hanne Voldborg, med et yderst interessant oplæg om deres forenings organisering, opgaver og fokusområder, som vi efterfølgende har brugt i interne FU-drøftelser om vores egen forenings organisering og opgavevaretagelse.

Lørdag aften stod som vanligt i PLCF-prisens tegn. Prismodtager i 2023 var Sarah Engell for bl.a. hendes fantastiske udgivelser såsom *Skoven og Tag gaden tilbage*. Prisudvalget har i skrivende stund valgt dette års prismodtager, og plakaten er på vej i trykken. Tak til udvalget for jeres store indsats!

På årsmødet blev også foreningens virke og økonomi drøftet. Tre FU-medlemmer var på valg og alle ønskede at genopstille. Til gengæld valgte den hidtidige formand Marlene Drost ikke at genopstille som formand (hun er dog stadig en del af FU). FU indstillede Runa Barbara Petersen som ny formand, og hun blev enstemmigt valgt.

Medlemsundersøgelse

Efter juleferien blev en medlemsun-

dersøgelse sendt ud. For i højere grad at kunne være i samklang med vore medlemmers forventninger til os, få finpudset vore fokusområder og have data i hånden, som vi konkret kan bruge i politisk og strategisk øjemed, fik vi her indsamlet megen vigtig viden. Viden, som Maike Rubenkamp og jeg tog med os til ministermøde med Mattias Tesfaye 26. februar.

I årets løb har FU fortsat arbejdet som et stærkt team, præget af god dialog, åbenhed og inddragelse af lokalkredsene.

Medlemsudvikling – foreningen er i fremgang!

Vi har det sidste halve år oplevet en stor medlemstilgang, hvilket vi er utroligt glade for. Det vidner om at der er tillid til os som forening – en tillid der forpligter, og som vi lægger os i selen for at leve op til. Vi har øget kommunikationen i forhold til vore medlemmer både via 4 x årlige nyhedsbreve, på FB/Instagram og via artikler til LæringsCentret.

Administration

Trods foreningens fremgang, er vi opmærksomme på økonomien og arbejder kontinuerligt på at bruge vore midler bedst muligt til gavn for medlemmerne.

Webinar

Der blev afholdt et webinar med børne- og ungdomsbøger god krydret med tips til formidling. Webinaret blev en succes igen afholde et inspirationswebinar for medlemmerne.

Forårsmødet 2024

I april havde vi et rigtig godt forårsmøde på Hotel Odeon i Odense. Om fredagen deltog foreningens nye kontaktperson i DLF, Charlotte Holm, som sidder i Hovedstyrelsen og desuden er formand for DLF i Odense. Charlotte fortalte bl.a. om OK for lærerne, fagfornyelsen, hvor DLF også sekretariatsbetjener ekspertgruppen – og så havde vi ikke mindst god tid til at italesætte læringsvejlederne/skolebibliotekarernes vilkår og rammer på skolerne og i kredsene.

Vi har i løbet af foråret intensiveret vores samarbejde med DLF og er i løbende - god - dialog om fælles dagsordener. Denne dialog vil vi holde fast i, også i forhold til kvalitetsprogrammet for folkeskolen, som skal ud og realiseres over det ganske land.

Hjemmesideudvalget

Hjemmesideudvalget har i det forgangne år virkelig fået struktur og styring på hjemmesiden, jf. de planer vi blev præsenteret for på Årsmødet i 2022. Mange arbejdstimer er blevet brugt til at skabe mere inspiration, viden og konkrete redskaber, som vore medlemmer kan bruge i deres praksis. Nye tiltag er i støbeskeen, hvilket vi glæder os til at følge.

LæringsCentret

Vores fagblad LæringsCentret udkommer i 2024 med 6 numre. Bladudvalget lægger sammen med redaktør Eline Mørch Jensen et stort stykke arbejde og hjerteblod i at levere relevante og inspirerende artikler og temaer. En stor tak til jer for jeres store indsats! Også en tak til eksterne bidragsydere, som er med til at gøre LæringsCentret til et relevant fagblad. Bladets forsideillustrator er Lilian Brøgger, som leverer et festfyrværkeri af smukke og originale forsider gang på gang. Tusind tak også til dig!

Møde på Christiansborg

I april havde formanden et møde med Børne- og Undervisningsordførerne Astrid Krag, Socialdemokratiet, og Lotte Rod, Det Radikale Venstre, på Christiansborg. Indholdet for mødet var Skoleaftalen, som netop var blevet indgået på daværende tidspunkt. De 25 mio. kr. til en læsekampagne over en lang årrække, manglende italesættelse af PLCs rolle, som den centrale enhed (jf. Bekendtgørelsen for PLC), hvorfra udviklingsindsatser initieres og planlægges, manglende midler til indkøb af litteratur til fritidslæsning til skolebibliotekerne, og meget andet.

Vi fortsætter med at holde "snuden i sporet" frem mod finanslovsforhandlingerne – bl.a. med nye møder med ordførere i efteråret.

etning 2024

Udviklingspuljen

I foråret 2024 var vi sammen med Landsforeningen Skole & Bøger til møde i Slots- og Kulturstyrelsen for at drøfte hvorledes man kan få skabt en ramme for Udviklingspuljen, som skolerne i højere grad kan se sig i og derved få lyst til at søge. PLCF fik tilkæmpet sig en plads i Strategisk Biblioteksudvalg i år, hvilket vi er godt tilfredse med, idet Udviklingspuljen har øremærket 21 mio. kr. til en fokuseret indsats til indkøb af bøger til fritidslæsning på skolebibliotekerne.

UVM PLC konference

I marts måned blev der afholdt UVM PLC konference i henholdsvis Horsens og København. Som i de foregående år var PLCF med i tilrettelæggelsen af konferencen. Vi er også inviteret med i planlægningen af næste års konference

National indsats for Børn & Unges Læseglæde

Projektet, som PLCF er en del af, er snart i mål med afprøvningen af deres tværfaglige projekter i de 17 indsatskommuner inden den endelige evaluering 20. marts 2025. Følg med i LæringsCentret, hvor indsatsen og flere af projekterne løbende bliver omtalt. Det er for os et interessant projekt at være en del af, og vi erhverver vigtig viden og erfaring ved at deltage.

Kredsene

I løbet af 2023 har flere lokalkredse afholdt inspirerende PLC konferencer med god opbakning. Arbejdet med at tilrettelægge nye konferencer for det kommende skoleår er lokalt i fuld gang.

Folkemødet på Bornholm

PLCF deltog i år i Folkemødet om fredagen, hvor formanden af Dansk Biblioteksforening var inviteret med som paneldeltager i debatten: *Har vi tabt kampen om børn og unges læsekultur?* Øvrige paneldeltagere var Simon Skov Fougst, DPU, Thomas Illum Hansen, forskningschef UCL, Noemi Katznelson, leder af Center for Ungdomsforskning ved Aalborg Universitet m.fl.

Hvem er vi forening for?

Dette spørgsmål stillede vi igen hinanden

på Haraldskær i oktober 2023. Her kick-startede vi en inddragende proces, der både har været løftet i kredsene og som vi afsluttede på forårsmødet:

Vi definerer os selv som "skolebiblioteket i læringscenteret" – også fordi læringsvejlederen/skolebibliotekaren er en væsentlig del af læringscenteret qua deres faglighed.

Dermed lægger vi os også op ad både bekendtgørelse og vejledning for hele PLC-området. Der er i disse år et stort nationalt fokus på især elevernes manglende læsekompetencer og læseglæde, hvorfor vi helt naturligt også har vores blik rettet mod denne dagsorden som et primært fokus.

Dog er der også andre skoledagsordener, vi har øje for, såsom AI, trivsel, udvikling og nytænkning af det fysiske læringsrum, herunder skolebiblioteket.

Vi er en del af folkeskolen – og denne har mange dagsordener og arbejdsområder, der løbende udvikler sig. Det gør vi også. Vi bestræber os på, at være et talerør og en inspirationskilde i forhold til det, der optager læringsvejlederne/skolebibliotekerne i deres daglige virke.

Ovenstående er et sammenkog af de indsatser og aktiviteter, PLCF har været en del af det sidste år. Ønsker du at følge foreningens arbejde, finder du os på www.plcf.dk, Facebook/Instagram. Også på vores So/Me platforme har vi i årets løb fået en lind strøm af nye følgere. Vi har her valgt at fokusere mere på egne nyheder og konferencer, og har skruet ned for reklamer fra andre parter, med mindre man er annoncør hos os enten på vores hjemmeside eller i fagbladet LæringsCentret.

TAK, til alle samarbejdspartnere

Vi vil gerne takke alle foreningens samarbejdspartnere, som vi har haft forbindelse med i løbet af året - nævnte såvel som ikke nævnte. Vi ser frem til et nyt spændende og udviklende år for både PLCF og alle foreningens dygtige pædagogiske læringsvejledere/skolebibliotekarer i det ganske land. ■

Indkaldelse til Årsmøde 2024

Årsmøde i Pædagogisk LæringsCenter-Forening afholdes på Haraldskær, Skibetvej 140, 7100 Vejle lørdag den 27.10.24 kl. 13 til søndag den 28.10.23 kl. 12 med efterfølgende frokost.

Tilmelding og udlevering af program sker ved kontakt til lokalafdelingen.

Forslag til dagsordenen skal være formand Runa Barbara Petersen i hænde senest den 1. oktober 2024 på: Plcf@outlook.dk

Udvalgte programpunkter på Årsmødet (lørdag):

Medlem fra Kreds Øst, dygtige Lykke Winther holder oplægget: *Skab aktive læsefællesskaber for de unge.* Bliv inspireret til, hvordan du kan skabe en levende og engagerende læsekultur på din skole gennem aktive læsefællesskaber.

Du kan også glæde dig til oplægget v/Christian Engel Brund, Forstå.dk: *Inddrag os og giv os virkelighedsnær undervisning! Det siger 1.000 elever i Forstå.Viden.*

Og naturligvis er der som altid også festmiddag og overrækkelse af Børnebogsprisen til en dansk forfatter eller illustratør. Herudover har vi i år en helt særlig overrækkelse i ærmet lørdag aften ...

Info og program sendes ud til kredsformændene i løbet af september.

Valg til FU:

Janne Bjerring Larsen F. 1959. Medlem af FU siden 2019. - GENOPSTILLER IKKE

Birgitte Barfoed Høj F. 1971. Medlem af FU siden 2020. PÅ VALG - GENOPSTILLER

Karin Kjeldsen F. 1960. Medlem af FU siden 2014. PÅ VALG - GENOPSTILLER IKKE

Steen Juhl Møller F. 1971. Medlem af FU siden 2014. PÅ VALG - GENOPSTILLER

Dan Damsø F. 1975. Medlem af FU siden 2020. PÅ VALG - GENOPSTILLER

Merete Jørgensen F. 1968. Medlem af FU siden 2021. IKKE PÅ VALG

Marlene Møller Drost F. 1975. Medlem af FU siden 2012. IKKE PÅ VALG

Runa Barbara Petersen F. 1966. Medlem af FU siden 2021. Formand siden 2023. IKKE PÅ VALG

Hvasså nu, Orla Frøsnavper?

Af Mette Rabæk, projektleder for Orlaprisen

Orlaprisen 2024 er større end nogensinde før, og alle jer ude på landets skoler skal da være med! Se her, hvordan I kan bruge Orlaprisen på PLC og i undervisningen til glæde for både elever og lærere.

Knap 400 Orla-ambassadører har brugt sommeren på at læse og anmelde de i alt 370 bøger, der er indstillet fra forlagene og i spil til Orlaprisen 2024. I august meldte Orla-ambassadørerne tilbage med de titler, de gerne ville nominere, hvorefter en børnejury tager endelig stilling til hvilke 15 bøger, der skal nomineres i fem forskellige kategorier. Kategorierne offentliggøres samtidig med de nominerede bøger i første uge af september, og der har Orla-ambassadørerne også haft en finger med i spillet.

Følg Orlaprisen på Facebook og LinkedIn og bliv opdateret med de seneste nyheder. Det er her, de nominerede titler

bliver offentliggjort, ligesom nyheder kan findes på PLCFs Facebookside, Orlaprisen.dk og på Læsesporet.dk. Brug de nominerede bøger til at lave en flot Orlapris-udstilling på PLC. På Orlaprisen.dk finder I plakater, I kan printe til udstillingen, og hvis I ikke har alle de nominerede titler i fysiske eksemplarer, kan I printe en bogforside med en QR-kode på, hvorefter bogen kan læses på eReolen GO!. De nominerede titler vil nemlig i de fleste tilfælde være frit tilgængelige for alle som ebog eller lydbog (blå titel). De nominerede bøger er også et pejlemærke på, hvad børn i aldersgruppen 9-12 år gerne vil læse. Det er værdifuld information, når I køber ind til PLC for at understøtte læseglæden.

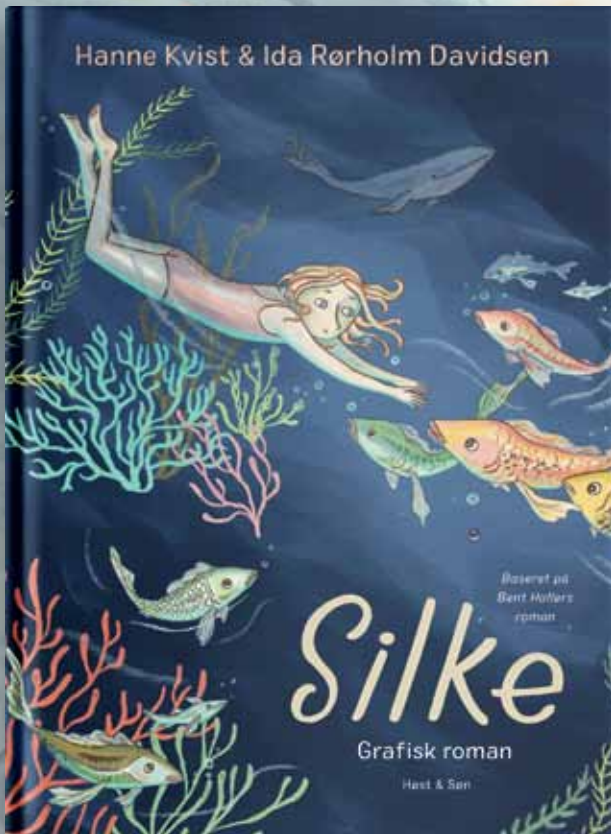
Orlaprisen i undervisningen

Afstemningen til Orlaprisen 2024 foregår online fra 1. oktober–3. november. I den periode kan lærere og bibliotekarer hente en køreklar booktalk fra Orlaprisen.dk, hvor de nominerede bliver præsenteret af de jurybørn, der har været med til at udvælge dem. Booktalken afsluttes med at eleverne stemmer på deres yndlingsbøger, men I kan selvfølgelig også høre booktalken i september og give eleverne

tid til at læse så mange af de nominerede bøger som muligt, inden I sammen stemmer i oktober. Det kan være med til at styrke elevernes ejerskab til Orlaprisen og også give jer som lærere og læringsvejledere en god idé om, hvad der hitter af læseoplevelser blandt børnene.

De vindende forfattere afsløres til det store Orlaprisen-show på Dokk1 fredag 22. november. Her er Jonas Madsen (vært på DR Ultra og Versus) igen frontfigur, når de eftertragtede priser uddeles. I kan selv printe popcornbægre og vimpler og holde en Orlapris-fest sammen med skolens elever. Showet livestreames så hele landet kan få glæde af det.

Sidste år fulgte op mod 200 skoleklasser med i showet, og tilbagemeldingerne fra lærerne vidner om at det var en god oplevelse for børnene: "Da vi havde skolefestuge, streamede vi Orlaprisshowet (2023). Det var med jubel, dans og klap. Det fungerede så fint. I 2022 var vi med til showet i Århus, og det var også en fest", skriver Linda Steenholdt på vegne af daværende 4.c på Kolding Realskole. ■

SILKE er en forvandlingshistorie, der også handler om udvikling og overgang fra ung til voksen, om løsrivelse fra forældre og det trygge barndomsland – om at blive til den, man føler sig som.

Hanne Kvist har med respekt for Bent Hallers originale roman skrevet det grafiske romanmanuskript, og Ida Rørholm Davidsen står bag de smukke illustrationer.

NYE GRAFISKE ROMANER TIL MELLEMTTRINNET

UDE
24/9

Mette Vedsø har i samarbejde med illustratør Sofie Louise Dam skabt en smuk og formmæssigt anderledes tegneserieroman om dynamikker i en børnegruppe; om venskaber og leg i naturen inspireret af tv-serier som *Alene i vildmarken*.

TEAM VILDMARK handler om det svære fællesskab, om at være inde og om at være ude, og om først at sige sin mening, da det er for sent.

Vi har brug for alle k

Af Eline Mørch Jensen, redaktør

De 17 indsatskommuner i "National indsats for børn og unges læseglæde" er tæt på at være i mål med afprøvnin- gen af deres tværfaglige projekter. Vi har bedt projekt- leder Lisbet Vestergaard udpege et par inspirerende eksempler - inden den ende- lige evaluering ligger klar 20. marts 2025.

Indsatsen handler overordnet set om at styrke læseglæden og skabe en stærk læsekultur, styrke samarbejdet mellem folkebiblioteker og pædagogiske lærings- centre samt udvikle samarbejdsmodeller med fokus på børn og unges læseglæde til gavn for alle landets kommuner. Hele initiativet er nærmere beskrevet i LæringsCentret nr. 1 2024 (se PLCF's hjemmeside, red.)

Lisbet Vestergaard lægger ud med at nævne projekterne i tre kommuner, som hun mener de fleste vil kunne relatere til, da der er tale om projekter der kan skaleres op og ned efter lokale forhold. Det følgende er altså ikke en evaluering af de enkelte projektførelser, men smags- prøver på nogle af de mange veje man kan gå. Når evalueringen kommer næste år, lover hun til gengæld at vi kan vente et handlings- og anvendelsesorienteret materiale, som er lige til at gå ombord i for de PLC'er og folkebiblioteker, som savner praktisk inspiration til et gensidigt berigende samarbejde.

- Første case er fra Løkken Skole i Hjørring kommune og går ud på at *hype* læsning. Det sker ved hjælp af et hold læseambassadører, som spreder læseglæde til elever på skolen. Her har en folkebiblioteks- person været knyttet til en læseklub i et helt skoleår og sammen med en klasselærer og en plc-vejleder strikket et program sammen, fortæller Lisbet Vestergaard.

Hun erkender at man ikke kan lave læse- klubber med *alle børn hele tiden*, men mener at projektet i Løkken viser, at det kan give god mening i en periode at gå målrettet ind og lave læseklubber på især 4. og 5. klassetrin, hvor eleverne har lært at læse, men begynder at miste lysten til at gøre det.

- Vi ved godt alle sammen at der er skolebesparelser, vi ved godt at der er udfordrede budgetter i kommunerne til at indkøbe materialer og afsætte ressourcer og tid på området. Dét kan den her indsats ikke løse hen over nogle måneder, men dét at få synliggjort at vi sammen står stærkere og at vi faktisk kan gøre noget ved den alvorlige læseudfordring er virkelig vigtigt, fastslår hun.

Vi går til læselyst

- Når det er en god ide at hylde læsning, er det fordi det i dag fylder meget lidt blandt børnene. I Løkken handler det mere om hvem der har fanget nogle store fisk eller hvem har oplevet noget fedt i rideklubben eller andre fritidsin- teresser – læsning er typisk ikke noget børnene snakker om, siger Lisbet Vestergaard.

Derfor har plc-vejlederen og klasselæreren håndplukket 15 børn på mellemtrinnet på Løkken Skole, som faktisk *rigtig godt* kan lide at læse, og spurgt dem om de kunne tænke sig at "gå til læselyst".

- Og det ville de supergerne, men det betyder ikke, at det kun er de elever, der får noget ud af det. Tværtimod er det tanken at læseklubbens læseglæde smitter af på deres kammerater, sådan at det kan sætte gang i en helt ny samtale om læsning af bøger mellem børnene, forklarer hun.

Aktiviteterne i læseklubben foregår i fritiden på biblioteket – de har et integreret bibliotek på Løkken Skole - og består blandt andet af et besøg på Litteraturfestivalen Ordkraft i Aalborg. Eleverne har også været Orla-ambassa- dører og er kommet med anbefalinger til den bedste sommerlæsning. Desuden har

de haft besøg af eReolen GO!, som gav dem gode råd om og tricks til, hvordan de kunne lave sjove og inspirerende video-boganbefalinger. Videoerne ligger i dag på eReolen GO!, hvor alle kan se dem, og de kan også vises på skolernes skærme eller Aula, så ambassadørernes læseglæde bliver bredt ud til endnu flere (se links på PLCF's hjemmeside, red.).

Og ser der så ud til at være en afsmittende effekt?

- Når elever anbefaler bøger til andre elever, kan det noget helt særligt! Vi kan se at det kaster aktiviteter af sig i form af høje besøgstal på eReolen GO's youtube- kanal Suget Ind, for eReolen GO! laver statistik på det, men om det også kan ses på udlånet, tør jeg ikke lægge hovedet på blokken på. Vi går ikke ind og måler på om *mange flere børn læser meget mere*, for i første omgang handler det om at sænke paraderne og *gå til* læsning på en lidt anden måde, hvor ambassadørerne er med til at skabe en bølge, så det bliver legitimt at snakke om og forholde sig til fritidslæsning – ikke om hvor mange sider du har læst på en uge.

Kendskabet til børnene

Hvilke fordele har det haft at der har været et samarbejde mellem børnebibliotekar, plc-vejleder og lærere i dette tilfælde?

- Ja, i forhold til plc-fagligheden må man jo bare sige at det er fuldstændig afgørende, at de kender børnene og ved hvilke vennegrupper de er i og hvad de interesserer sig for. Det ved folkebiblio- tekarerne ikke, for det kræver at man er sammen med dem hver dag og inde i skolens liv. Fordi Løkken har et kombibib- liotek kan det så godt være at børnebib- liotekaren kender de her børn, og måske også deres forældre, hvis de bruger biblioteket, og det er jo bare ekstra godt. Men langt de fleste PLC'er er jo ikke integreret med folkebiblioteket, pointerer Lisbet Vestergaard og tilføjer:

- Desuden har de i Løkken allerede et godt samarbejde kørende på flere for- skellige områder, som de har kunnet

ræfter og fagligheder

eReolen GO's to digitale redaktører guider undervejs i optagelserne af børnene fra Løkken Skoles egne video-anbefalinger.
Foto: Løkken Skole.

bygge ovenpå, så man kan sige at de havde et rigtig godt udgangspunkt fra starten af.

Omvendt nyder PLC og skole, ifølge Lisbeth Vestergaard, godt af at have en bibliotekar tilknyttet, blandt andet når der er aktiviteter ud af huset i fritiden, hvor det kan være godt at være flere

voksne, samt når det kommer til at bygge bro til besøg på Hjørring Hovedbibliotek.

- De fleste – nej, alle, tror jeg! - plc-vejledere og dansklærere lægger stor vægt på den brobygning, så der har været lagt flere ture ind på folkebiblioteket. De vil gerne have at børnene ved at

folkebiblioteket findes. Og det er altså ikke alle børn og unge der ved det, hvis ikke de er vokset op i en familie, hvor man bruger biblioteket, siger Lisbeth Vestergaard.

Hun tilføjer at folkebiblioteket også kan rykke ud på skolerne, for eksempel i store landkommuner, hvor afstanden ►

til skolerne er større. Her kan det være en kæmpe hjælp når bibliotekarerne kommer ud på skolebesøg med nogle bogkasser og helt praktisk hjælp med eksempelvis at oprette lånerkort.

- Desuden er der på folkebibliotekerne tit mere tid ved et skrivebord til logistik, koordinering og projektledelse, også i forhold til hele det lag, der går på at få projektet bredt ud til andre af kommunens skoler og formidle det til skolechefer, kulturchefer og bibliotekschef. Det har folkebibliotekerne typisk en del flere ressourcer til end skolerne, mener Lisbeth Vestergaard.

En ny slags samtale

Mens plc-vejlederne og lærerne har den vigtige didaktiske faglighed og den relationelle kontakt, mener Lisbeth Vestergaard også, at det kan have sine fordele at folkebibliotekaren *ikke har* et for-kendskab til børnene. Det kan betyde at man stiller en anden type spørgsmål, sådan at de forskellige fagligheder, kan supplere hinanden og bane vejen for en ny slags samtale:

- Lidt lige som når der kommer en kunstner ud på en skole, hvor jeg ofte hører lærere sige, at de pludselig så at der skete noget, som ikke plejer at ske med et barn, fordi der opstod en anden åbenhed eller forventning. Når man ikke ved om barnet kan lide at læse eller plejer at deltage. Så de forskellige blikke på barnet kan *tilsammen* give nogle nye åbninger, mener Lisbeth Vestergaard.

Den næste case, hun gerne vil fremhæve, er fra Silkeborg, hvor folkebiblioteket samarbejder med tre skoler om børneinddragelse i indkøb af frilæsningsmaterialer. Projektet involverer en 5. klasse, tre 6. klasser og nogle 8. klasser på Trekløverskolen, Grauballeskolen og Resen Bro Skole.

- De laver mange forskellige aktiviteter, for eksempel Døm en bog på forsiden, Hvad er du vild med? eller lader børnene researche på bogtitler, de synes lyder spændende. Her kommer folkebiblioteket ud på skolerne, i skoletiden, hvor de er tæt på børnene. Sammen med plc-vejledere og lærere holder de book talks og kigger på forsider, som de snakker med børnene om. "Hvad tror du den bog handler om? Ser den spændende eller kedelig ud, hvorfor?" En anden aktivitet er "Den gyldne mikrofon", hvor børnene

interviewer hinanden om, hvad de gerne vil læse om, tilføjer Lisbeth Vestergaard.

Den øvelse er vel god at blive klog af både for plc-vejleder og folkebibliotekar?

- Præcis, begge parter lærer rigtig meget! Fra et folkebibliotek-perspektiv er det givtigt at få den tætte kontakt med børnene, for når du kun har vagt lørdag formiddag og tirsdag eftermiddag, møder du bare ikke lige så mange børn. På den her måde får de både en bredere kontaktflade og dermed en bedre føling med børnene.

- Som bibliotekar tænker man måske "Vi har da masser af fagbøger om de og de emner", men så viser det sig pludselig at der er en kæmpe interesse for aktieinvesteringer blandt børn i 6. klasse – det er bare en tænkt case!, skynder hun sig at indføje med et lille grin, og fortsætter:

- "Nå, jamen så skal vi da have købt nogle bøger om det!"

Inspiration til skolens liv

Tredje case er fra Viborg, hvor fem biblioteksformidlere har adopteret en læseklasse hver i et helt år. Adoptionsforløbene er blevet afprøvet på fem skoler, nemlig Frederiks Skole, Skals Skole, Stoholm Skole, Sødalskolen og Vestre Skole, hvor biblioteksformidlerne fra forskellige filialer har samarbejdet med de lokale skolars plc-vejledere og dansk lærere.

- Og klasser jo vidt forskellige, der kan for eksempel være en klasse med fem med dyslexi, fem der læser helt sindssygt godt og meget og så en mellemgruppe. Hvordan laver man fælles aktiviteter til sådan en klasse? Eller til en klasse, hvor ingen læser eller snakker om læsning, og det hele bare er Æv, spørger Lisbeth Vestergaard.

I Viborg har de lavet en grundmodel for aktiviteter, som foregår både i klasserne, på PLC og på bibliotekerne, der blandt andet består af book talks, konkurrencer eller noget der spiller sammen med danskundervisningen, eksempelvis hvis man har læseband på skolen. Aktiviteterne kan tilpasses den enkelte læseklassens behov.

- Og alt dét, eleverne oplever i løbet af året, kan give inspiration generelt

på mellemtrinnet, og på den måde bringes med videre ind i skolens liv. I maj arrangerede de en læseklasse-afslutning, hvor alle de 4. klasser, der havde været læseklasser, mødtes til et event med forfatteroplæg og quizzer for yderligere at hype læsningen, tilføjer hun.

Også i Slagelse har man arbejdet med adoptionsforløb, men Lisbeth Vestergaard peger på at det kan være supersvært at gennemføre i større stil i større landkommuner på grund af lange transporttider.

6. årgang på Trekløverskolen i Silkeborg er selv ind til det integrerede bibliotek i Kjellerup. Foto:

- Så der er mange tandhjul i det og megen skaleren op og ned ... I Viborg kan skolerne faktisk også søge penge til transport hos skoleforvaltningen, hvilket har været med til at få det til at glide.

Men der er stor forskel på hvor mange ressourcer, man har til rådighed?

- Præcis! Her i projektet har hver indsatskommune modtaget et engangsbeløb på 150.000 kr., som de har kunnet bruge til for eksempel frikøb og indkøb af frilæsningsbøger. Resten har de selv

stået for - men så kan man jo være heldig at få penge til nogle forfatter-oplæg fra Statens Kunstfond. Lige netop på det her område er det oplagt at søge tilskud fra Kulturministeriets Udviklingspulje, fordi der er tale om samarbejdsprojekter mellem folkebiblioteker og de pædagogiske læringscentre, minder Lisbet Vestergaard om.

Lillebror og storebror

Blandt plc-vejledere støder man ind imellem på oplevelsen af at føle sig som

med til at vælge, hvilke bøger, der skal købes Silkeborg Bibliotekerne

lillebror over for storebror, folkebiblioteket, eller at der ikke er den fornødne respekt for plc-vejledernes faglighed. Hvad tænker du om denne modsætning?

- Jeg tænker at den kalder på, at man gør sig stor umage med at sætte sig ind i hinandens arbejdsvilkår for at blive klogere på hinandens styrker og udfordringer. Netop dét har været afsættet for vores indsats: Vi har ikke skyndt os at gå i gang med at lave aktiviteter ude i kommunerne, men haft et langt, grundigt indløb hele sidste efterår for at få etableret

de bedste betingelser for samarbejdet. Den dialog og videndeling, der fandt sted her, tror jeg er vejen til en fælles forståelse af at vi ikke er hinandens konkurrenter, siger Lisbet Vestergaard og lægger til:

- Det kommer ikke ud af det blå, det ved jeg godt, men læseudfordringen for børn og unge kalder på mange typer af kræfter og ressourcer - også sammen med forældrene, der ligger meget potentiale i at samarbejde om at stimulere en god læsekultur i familierne. Så dét at få identificeret hvad det er for områder, der er særligt velegnede at samarbejde om, dét er godt. Akkurat lige som det har været gavnligt at udvikle og afprøve nogle helt konkrete aktiviteter rundt omkring i landets kommuner.

Hun peger desuden på vigtigheden af, at man bliver mere skarpe på, hvad det er for aspekter af læseglæden, man gerne vil samarbejde om, og ikke mindst hvad man hver især forstår ved læseglæde.

- For der er sørme mange måder at gå til læsning og læseglæde på, hvilket også fremgår af den model, som Thomas Illum Hansen (forskningschef ved UCL og leder af Center for Anvendt Skoleforskning, red.) har udviklet, og som har været et rigtig vigtigt afsæt i vores indsats. Først må vi spørge os selv og hinanden om, hvorvidt læseglæde handler om fællesskab, engagement i litteratur eller om det er noget, der griber ind i danskundervisningen, mener hun og tilføjer:

- Vi ser nemlig ikke nødvendigvis ens på tingene og kommer også fra mange forskellige baggrunde: På folkebiblioteket sidder der måske en formidler, der er læreruddannet, mens en anden har en uddannelse i dramaturgi eller har taget folkebiblioteksuddannelsen - som ikke findes længere. På PLC sidder der måske en vejleder, som har taget skolebibliotekaruddannelsen, dengang den fandtes, eller en lærer som har fået tildelt rollen og skal sætte sig ind i det børnelitterære felt. Jeg nævner det bare for at gøre op med de der meget faste forestillinger om, hvem vi hver især er, for så enkelt er det ikke altid. Bibliotekarer og vejledere kommer i så mange udgaver!

Vi er ikke konkurrenter

Vil du løfte sløret for, om der har været

nogen decidede øjenåbnere for deltagerne i samarbejdet?

- En skole og et folkebibliotek kan jo ligge lige ved siden af hinanden rent fysisk, men alligevel være to helt forskellige verdener. Så bare dét at sætte sig ned ved samme bord og kigge på årsplaner, skemaer og hvad der overhovedet er realistisk - nogle gange kan ting faktisk lade sig gøre! - dét kan virkelig være en øjenåbner. Og det har det været for rigtig mange, er jeg sikker på. Andre gange støder man selvfølgelig også på forskellige barrierer, men det lærer man jo også noget af ...

Har kulturforskellene betydet at samarbejdet har været lidt op ad bakke?

- Det synes jeg ikke ... Men nu skal vi jo også lige huske på, at jeg er projektleder og ikke har siddet med ved bordet ude i indsatskommunerne. Men alene det at parterne selv har lagt billet ind på at være med i projektet betyder selvfølgelig, at de allerede havde fundet hinanden og sagt "Vi vil faktisk godt dét her samarbejde", mener Lisbet Vestergaard.

Så her var en velvilje at bygge videre på?

- Præcis, og det er jo det bedst tænkelige udgangspunkt. Det er dér, vi gerne skal nå hen: At folkebiblioteker og PLC'er opdager, at de står stærkere og kan gøre mere, når de forener deres kræfter. Samtidig ser det ud til at mange har erfaret, at man ikke behøver at udvikle helt nye ideer og læseglæde-aktiviteter, men ofte kan nøjes med at tænke og skære dem til på lidt nye måder. En anden øjenåbner har været, at dét at sænke paraderne en lille smule kan genstarte børn og unges opfattelse af, hvad læsning også kan være. Dét kan give noget god energi, fastslår Lisbet Vestergaard. Og så har hun en ekstra pointe, hun gerne lige vil nå at servere på falderebet:

- Bare for at vende tilbage til lillebror- og storebror-spørgsmålet, så kan man faktisk også se sådan på det, at folkebibliotekerne er den lille i forhold til PLC og hele skole-verdenen. Alle børn går jo i skole og kommer på deres PLC. Folkebiblioteket når ikke ud til alle børn, selv om det er til for alle borgere. ■

Når det bedste af to bibli

Af Philip Møller Nielsen, Børnekulturformidler, Aarhus Bibliotekerne

På Solbjergskolen i Solbjerg, syd for Aarhus, er der åbnet et nyt kombi-bibliotek, som inviterer til læsefællesskaber, lyd og leg.

Håndværkerne er i gang med de sidste detaljer i det nye, lyse og rummelige kombi-bibliotek i Solbjergskolens gamle festsal. Rummet dufter af træ. De store flader med finér giver et varmt udtryk, de perforerede paneler skaber god akustik og de indbyggede møbler inviterer til forskellige aktiviteter. Nye, koksgrå reoler er blevet fyldt med tusindvis af materialer fra det gamle bibliotek, der efter flere års planlægning, nu erstattes af et kombi-bibliotek. Det er en gevinst for folkebibliotek og skolebibliotek at få ét samlet bibliotekstilbud, der med en win-win-placering ved skolens hovedindgang skaber tilgængelighed, synlighed og en vi-bliver-nødt-til-lige-at-kigge-ind-følelse, hvad enten man er barn eller voksen.

Som medarbejdere, Maja (børnebibliotekar), Philip (børnekulturformidler) og Tina (lærer), har vi haft et ønske om at tage det bedste fra de to biblioteksverden og smelte det sammen. Folkebibliotekets brede litteraturapparat fastholdes og spiller ind med litteraturformidling og en verden af fagbøger, der kan styrke elevernes arbejde. Og på den anden banehalvdel ligger skolebibliotekets styrke i det didaktiske, hvor der også arbejdes med digitale undervisningsformater og it-systemer til gavn i det nye kombi-bibliotek.

Kombi-biblioteket skal ikke bare være et opholdssted, når det regner udenfor eller inden fritidsaktiviteterne begynder, mødet med biblioteket må nemlig gerne blive værdsat og husket. Det ønsker vi at tage hånd om med visdomsordene: "Fortæl mig noget, og jeg vil glemme det. Vis mig en ting, og jeg husker det måske. Giv mig en oplevelse, og jeg glemmer det aldrig". Det må gerne give eleverne en aha-oplevelse at komme på biblioteket

Glade og forventningsfulde medarbejdere - fra venstre Philip, Tina og Maja.

og gerne med et legende element i formidlingen.

Aha-oplevelser

For os medarbejdere handler det om at afstemme et "problem" (fx hvordan styrker/øger vi læselysten), tænke over potentialer og skifte perspektiver. Derfor har vi været på inspirationsture til KØN Museum i Aarhus med fokus på nye, inddragende formidlingsformater samt på besøg i et større bofællesskab til et oplæg om dét at "flytte sammen", spille hinanden gode trods forskellige kompetencer. Gennem inspirationsture og faglige drøftelser er der opstået tre buzzwords – **undre, nysgerrighed og sansindtryk** – som fremadrettet vil

fylde i biblioteksrummet og i formidlingen.

I en længere periode har vi prøvet at skabe aha-oplevelser gennem undren, nysgerrighed og sansindtryk, bl.a. med en mysteriekuffert, der blev afleveret af person X på biblioteket med tilhørende indhold som dagbog, kasettebånd (yes, du læste rigtigt), fotoalbum samt en videohilsen fra en mystisk Billy Bone, der beder børnene om hjælp til at løse et mysterie. Vi har placeret et karlekammer midt i rummet uden nogen forklaring, men med døren på klem og en lommelygte hængende inde i skabet (det har kriblet gevaldigt i mange små fingre). I samarbejde med lokalarkivet og

oteksverdener mødes

en historielærer, har vi lavet en digital, lokalhistorisk skattejagt rundt i byen.

Desuden har vi inddraget en interaktiv klimaudstilling med viden om hverdagens grønne handlinger med fokus på vores enorme forbrug af tøj. Vigtigst af alt, har der været knyttet (fag) litteratur til aktiviteterne. Det nye kombi-bibliotek rummer også et torv, hvor det multimodale skal udfoldes og bruges til netop aha-oplevelser gennem lyd, udstillinger og interaktioner. Vi har styrket samarbejdet om større arrangementer, blandt andet med inspirerende forfatterbesøg af Kathrine Assels, Sophie Souid, Thomas Hjorthaab og snart kommer norske Hans Jørgen Sandnes og fortæller om Krypto-serien i forbindelse med Albus Festival for Børnelitteratur 2024.

Øvelse gør (næsten) mester

I en periode på næsten to år har skolebibliotek og folkebibliotek været under samme tag i et midlertidigt kombibibliotek. Det har givet gode betingelser for at eksperimentere, fejle, optimere og lære hinandens praksisser at kende i en slags øve-rum. Øve-rummet har været et springbræt for et stærkt samarbejde med fælles årshjul, tydelige roller og samarbejdsformer og kendskab, der har skabt et solidt grundlag for og en fælles forståelse af "hvordan vi gerne vil være kombi-bibliotek".

Selvfølgelig har vi også mødt udfordringer. Hos biblioteksfolket er der oftest mere tid til planlægning og udvikling/afvikling, hvor skolebibliotekaren, med ganske få timer om ugen, har brug for større råderum til at kunne deltage i fælles aktiviteter. Det handler om at tænke fremad, fordi der i skoleregi planlægges langt ud i fremtiden, så hver 14. dag holder vi møde for at få indsigt i og overblik over, hvad vi hver især laver og hvordan vi kan bruge hinanden. Kan biblioteket bruges på en særlig måde til temadage? Hvilken klasse er fresh på en book-camp? Skal vi tage til konference om børns læselyst og læserum? Og er der mon mælk til kaffen?

Kombi-bibliotekets indretning og rammer afspejler, hvordan vi løbende har opnået ny viden. Indretning og rammer

har nemlig også betydning for effektiv formidling. Vi har skabt flere områder, der er tiltænkt forskellige målgrupper, og bevægelsesretningen i biblioteket virker logisk. Tæt ved indgangen er der bøger til de mindste, og så bevæger man sig længere og længere ind i biblioteket, jo ældre man er. På den måde får vi forhåbentlig også børnene til at opholde sig lidt længere i biblioteket.

Læselyst og leg

Læselyst hænger også sammen med et godt sted at sidde med en bog. Det er vigtigt at have et blødt, trygt sted, der inviterer til fordybelse, hvilket vi har taget højde for med indretning af læsekroge, læsehuler, formidlertrappe, podcastrum og et nøje udvalgt område til de unge. Vi ved at læselysten daler tidligt hos børnene. Derfor skal digitale tilbud møde dem, der hvor de befinder sig. Vi har fokus på miljøer, hvor læsefællesskabet kan blomstre og lege der giver børnene lyst til at udforske læsningen. Vi tænker i koncepter, der stræber efter at møde børnenes initiativer med et samlæsekoncept, hvor børnene kan læse fysisk

sammen, eller læse alene, men have følelsen af at læse sammen. I grupper kan de låne en mulepose med en stak af de samme bøger og et spørgsmålsark, så de kan sidde sammen eller læse derhjemme og fx face-time med hinanden og tale sammen om bogen.

Kombi-bibliotekets nye podcastrum skal også være et aktiv for fritidsbrugerne-, i undervisnings- og formidlingsregi – for hvad sker der mon, når en gruppe børn på egen hånd sidder bag mikrofoner og taler om en bog? Kan podcastformatet hjælpe børn, der kæmper med ord og bogstaver? Eller hvordan lyder en kemisk reaktion egentlig? Podcastrummet er forbundet med biblioteksrummet, hvor lyd i bred forstand er et væsentligt element i at skabe stemning og atmosfære med børnenes egne lydproduktioner, bølgyde eller lyden af et knitrende bål.

Vi er overbeviste om, at kombi-biblioteket bliver en gevinst for børnene – og hele Solbjerg. Vi glæder os helt vildt til det begynder at vælte ind med elever – også til den store åbningsfest senere på året! ■

Eleverne har allerede indtaget formidlertrappen – og bruger den flittigt!

Litteratur Akademiet

Af Eline Mørch Jensen, redaktør

I 2016 søsatte Læringscenter-netværket i Fredensborg kommune det fælles projekt Litteratur Akademiet. Formålet var at puste liv i fritidslæsningen og den dalende læselæst blandt eleverne på kommunens seks skoler. Vi ser nærmere på, hvordan det går med begge dele i dag.

Allerførst et tilbageblik. Den rette person til at komme med det, må være Ida Kongsø, lærer og skolebibliotekar på Fredensborg Skole, og nu, såvel som dengang, PLC-koordinator i kommunen (foruden at være næstformand i Landsforeningen Skole & Bøger, hvis vi skal have det hele med).

Det var nemlig Ida Kongsø, der midt i en sommerferie fik ideen til Litteratur Akademiet, hvor tanken var at alle elever i kommunen hvert år fra 0. til 9. klasse skulle møde én ny forfatter og dennes bøger. Da hun efter ferien præsenterede sine kolleger i Læringscenternetværket for sin ideskitse, blev den varmt modtaget hele vejen rundt. Men hvad var det der fik sat hende i gang ...

- Det var jo en tid hvor de fleste havde fokus rettet mod kildekritik, Fablab og digitale materialer. Bøgerne var gammeldags, så dem kunne man godt gemme af vejen i depoterne. Det var faktisk dét vi skolebibliotekarer stod på. I vores netværk var der en fælles oplevelse af, at læsningen var blevet skubbet mere og mere til side og at vi var nødt til at gøre noget aktivt for at stoppe den udvikling, siger Ida Kongsø og fortsætter:

- Der var skolebiblioteker som blev lukket i den periode, også i vores kommune, for dem mente man ikke, at der var brug for, og for at gøre plads til MakerSpace – eller hvad det nu hed dengang. Det var

trenden på dét tidspunkt. Vi skulle alle sammen køre undervisning med digitale materialer – og det har vi jo gjort fint lige siden – men frilæsningen blev ikke højt prioriteret.

Samtidig kunne det tydeligt mærkes at skolernes og skolebibliotekernes budgetter og ressourcer blev skåret kraftigt ned.

- Skolebibliotekarerne følte sig klemt, og hver for sig kunne vi intet stille op over for skolelederne. Derfor tænkte jeg, at vi burde lave et fælles modspil, og vi blev enige om at få pustet luft i dén ballon, tilføjer Ida Kongsø.

En fordel at gå sammen

I første omgang var det dog ikke alle skoleledere der var lige interesserede i at gå med i Litteratur Akademiet, men da Ida Kongsø fik "sin egen" leder overbevist om fordelene ved projektet, fulgte de næste noget nemmere med. Til sidst var der ingen skoleledere, der havde lyst til at stå uden for. Men hvorfor skulle de også det, kunne man spørge, når nu de både kunne deles om udgifterne og samtidig få glæde af det boost til læsningen, som Litteratur Akademiet var med til at skabe.

- Siden er der kun kommet større fokus på læsningens svære vilkår blandt børn og unge, så i dag kan ingen leder påstå, at læsning ikke er vigtig. Læsekrisen er jo ikke blevet mindre de senere år, påpeger Ida Kongsø.

Tanken bag Litteratur Akademiet var altså - og er stadig - at løfte læsningen ved at give adgang til frilæsningsbøger, som er nye, inspirerende og appellerende, samt følge op med besøg af forfatterne. Til en start betalte de seks skoler hver et engangsbeløb på 20.000 kr. over to år, hvorefter Læringscenternetværket valgte en forfatter pr. årgang, dog minus 7. og 9. årgang, samt tre-fire af dennes bøger. Når 7. årgang blev sprunget over, var det af økonomiske grunde, men ifølge Ida Kongsø har man her haft et samarbejde med folkebiblioteket, som kommer ud og holder book talks om blandt andet biografier, som børnene er ret vilde med. Desuden vurderede man at 9. årgang havde rigeligt at se til, inden de afsluttende afgangsprøver.

Rent praktisk foregår det ved at skolerne på skift modtager 25 kasser med bøger i fem-seks uger. Når Litteratur Akademiet "lander" på skolen, holder skolebibliotekaren (og/eller dansklærerne) en book talk om de bøger, som er skrevet af de forfattere, der besøger årgangene midt i perioden. Eleverne kan dermed nå at låne og læse alle de bøger, de har lyst til, før, under og efter forfatternes foredrag. Bøgerne er registreret i Cicero, der er ingen bøder og man kan låne dem, så længe man vil. Filosofien er at bøgerne nok skal blive afleveret før eller siden – om ikke før så ved årets afslutning.

Hvad fanger eleverne?

- Fokus skulle være på frilæsningen for at styrke lystlæsningen. Der var ikke noget

genbesøgt – 8 år efter

krav om at det var – eller faktisk var der nærmest krav om at det ikke måtte være! – typiske "danskklærer-romaner", der skulle kunne analyseres og indgå i undervisningen, understreger Ida Kongsø.

Er der kommet nye titler til undervejs?

- Ja, men typisk er det de samme forfattere, der fortsætter, fordi vi har så mange gode i Akademiet, så hvis Kasper Hoff for eksempel kommer med en ny fed serie, så køber vi selvfølgelig også den. Vi kigger løbende på hvad der fungerer og om der er noget, der ikke længere fanger eleverne. Nogle af de bøger, vi startede med at købe til mellemtrinnet er desværre blevet for svære og lange. Dengang *åå* de dem, men især på 7. årgang kan vi desværre mærke at læselysten er faldende. Derfor har vi nu også købt *Mellem_rum*-serien, det har været rigtig godt, fortæller Ida Kongsø og lægger til:

- Særligt i udskolingen er det svært at få eleverne til at læse, hvis ikke der sættes tid af til det. Selv om de synes det er fedt, når Akademiet kommer på besøg, kan vi godt se, at når vi møder dem på gangen 14 dage efter – aj, så fik de ikke lige læst

den bog færdig, for der skete lige noget på mobilen og måske var der også lige en fest. Så de har brug for at vi siger "Så er det nu!" De vil faktisk gerne, men de er bare som teenagere nu engang er - lidt dovne, ha ha ...

Ida Kongsø tilføjer at de seks skoler gør en stor indsats for at inddrage forældrene i børnenes og de unges læsning, men at forældrene bliver "helt blå i hovederne" fordi de ikke kan få dem til det. Derfor mener hun også, at forældrene har brug for, at læsningen bliver prioriteret mere af skolerne.

Hvorfor tænker du, at det er blevet så svært at få børnene og de unge til at læse af sig selv?

- Jeg tror det skyldes flere ting. Dels at vores børn og unge er meget overladt til sig selv, så det med at samtale med voksne og få udvidet sit ordforråd, er blevet kraftigt skåret ned gennem de senere år. Man sidder ikke længe over aftensmaden og deler dagens oplevelser. Børnene får lov til at gå ind på deres værelser, hvor de sidder og spiller og er online med deres venner - eller alene med sig selv, mener Ida Kongsø.

- Der er sket en tilbagegang både mundtligt og sprogligt, og det påvirker selvfølgelig også læsningen. Børnene kan ikke læse så svære tekster længere. Vores danskklærer siger, at de kan ikke læse H.C. Andersen på 4. årgang, fordi sproget er for svært, og de skal bruge meget længere tid på at gennemgå og analysere litteraturen. Det fremmer heller ikke ligefrem læselysten, vel?

Og fordybelsen og koncentrationen går det heller ikke så godt med ...

- Præcis, men med Litteratur Akademiet får vi netop rammesat tid til læsning og fordybelse. Og vi ser heldigvis at rigtig mange nyder den stund, når der ind imellem bliver sat 20 minutter af til stillelæsning, så forsvinder de ind i bøgerne. For de kan jo godt, det skal bare faciliteres, siger hun.

Høj frihedsgrad

En af dem der har været med siden starten i 2016, er Lars Saul, der er skolebibliotekar og lærer på Langebjergskolen i Humlebæk.

- Vi er grundlæggende rigtig glade for ▶

Søren Jakobsen tegner og fortæller om Fluen Ole for de mindste.

og taknemmelige over at vi har Litteratur Akademiet. Der kan være lidt udfordringer med logistikken, men generelt triller det godt mellem skolerne, og jeg oplever at der er en stor opbakning og et godt samarbejde mellem os, siger Lars Saul og tilføjer:

- Vi sætter pris på at det handler om læselyst og *ikke* undervisning, selvom der også er lærere der bruger frilæsningsbøgerne i undervisningssammenhæng. *Desværre*, havde jeg nær sagt. Men for de fleste gælder det, at der ikke er nogen form for tvang. Børnene vælger selv om de vil læse de bøger, der er med i årgangs-kasserne. Det er virkelig vigtigt at der er en høj frihedsgrad.

Ifølge Lars Saul rammer de valgte forfattere og bøger lige der, hvor de skal:

- Det er fedt når man i skole-regi præsenterer noget, som eleverne ikke skal. At det er frivilligt om de for eksempel vil vælge en af bøgerne, når de har læsebånd, eller måske vil låne den med hjem. Det er jo den uformelle læsning, vi på den måde prøver at hjælpe på vej, pointerer han.

- Dog mener jeg personligt det er et problem, at der ikke er nogen fagbøger. Børn elsker at læse fagbøger, men Akademiet består kun af skønlitteratur. Jeg læste selv skønlitteratur som barn, men det er der mange drenge der ikke gør i dag, så jeg synes vi skal begynde at kigge mere på, hvordan vi får de børn - og det er jo især drengene! - som ikke læser, til at begynde med at gøre det. Og her tror jeg at fagbøgerne er et godt bud, tilføjer Lars Saul.

Hvad med tegneserier og graphic novels?

- Også det, ja! Kasper Hoffs og Jan Kjærs bøger er jo graphic novels – og mega populære! – lige som Line Kyeds zombier, som var *the shit*, da de blev købt. De er heldigvis stadigvæk populære. Derudover prøver vi at komme især drengene i møde, når vi i samarbejde med folkebiblioteket præsenterer dem for nogle spændende fagbøger, tilføjer han.

Relevante bøger

Litteratur Akademiet kører efter en rullende kalender, hvor man ét år i forvejen ved, hvornår man får de 25 kasser leveret på skolerne, så man kan

lægge tid til læsning, book talks og forfatterbesøg ind i årsplanen. Det kan foregå enten på PLC, i klasserne og/eller i samarbejde med andre skoler.

- Skolebiblioteket, det vil her sige mig, booker forfatterne så det passer ind, hvis der er penge til det. Jeg har ikke råd til at alle årgange får besøg hvert år, nok snarere hvert andet år, men Akademiet giver årligt cirka tre forfatterforedrag som en del af den pakke, skolerne modtager. Resten søger jeg tilskud til eller også prioriterer jeg måske at købe færre bøger og i stedet bruge penge på flere forfatterhonorarer, forklarer Lars Saul.

I dette kalenderår har eleverne på 0. og 1. årgang haft besøg af Søren Jakobsen, der har skrevet og illustreret *Fluen Ole*. I følge Lars Saul er han utrolig god og populær og tegner, mens han fortæller. På 4. årgang kom Kasper Hoff, mens Jan Kjær besøgte 5. klasserne og Line Kyed 6. klasserne.

- Og så var Sarah Engell på besøg på 8. årgang – hende betalte jeg af egen lomme, eller rettere sagt af PLC's budget. Når jeg snakker med både lærere og elever er begejstringen stor, især i de små klasser, men også eksempelvis når en forfatter som Sarah Engell kommer. Hendes bøger handler jo meget om unge, der har det svært, blandt andet på grund af mobning. Der er nogle titler imellem, som de unge er virkelig optagede af. Og når læsningen har relevans for elevernes hverdag, giver det bare god mening, konstaterer han.

- Der har været et par fejlskud, det er hvad der sker. Blandt andet fordi børnene syntes at forsiderne var grimme, de var for grå, sorte og kedelige, den slags betyder jo *også* noget, eller fordi niveauet ikke var passende. Nogle bøger bliver også forældede, selvom det nu ikke har været noget stort problem indtil videre, eller de bliver *slidt op* – det er jo også et succeskriterium! – Sarah Engells bøger kan næsten ikke hænge sammen mere, fortæller Lars Saul.

Begejstring smitter

Han oplever klart at der bliver lånt en del flere bøger i den periode, hvor Litteratur Akademiet er på skolen, men til gengæld kan han ikke sige noget om, hvilke årgange der er de mest aktive læsere.

- Pludselig kommer der bare sygt mange bøger på én gang, men hvem der lige tager dem til sig, kommer blandt andet an på hvor dedikeret læreren er. I 0. klasse har de eksempelvis brugt Marianne Iben Hansens bøger til at lave nogle fede rime-forløb. Det allervigtigste er at få en god oplevelse, og selvom bøgerne ikke bruges i undervisningen, syntes 0. klasselæreren det var sjovt at lade sig

En 5. classes elev læser højt for en 0. classes elev

inspirere af dem. Det er lige som med alt mulig andet - hvis man viser begejstring, så smitter det af på klassen! Og når der så også kommer en forfatter bagefter, ja, så er det hele jo bare ekstra spændende!

Malene Stentebjerg-Hansen er lærer og skolebibliotekar på Fredensborg skole, og også hun er en varm fortæller for Litteratur Akademiet og dets positive indflydelse på elevernes frilæsning:

- Når Litteratur Akademiet er på besøg læser eleverne generelt langt mere end de plejer. De læser generelt også med lyst og iver i længere tid ad gangen i timerne. En elev når tit at læse tre-fire-

fem romaner i løbet af perioden, hvor vi har bøgerne og forfatterbesøget, siger hun og uddyber:

- Det skyldes flere ting. Den ene er at motivationen højnes, når der kommer en forfatter på besøg og bøgerne bliver introduceret via ham eller hende. Bøgerne bliver levende og huskes langt bedre. Den anden er at bøgerne

kommer i overflod, så der er mange forskellige at vælge imellem, både i længde, indhold og sværhedsgrad. Der er bøger som passer til de fleste børn. Den tredje er at man aldrig skal vente på, at den næste i serien bliver ledig, som børnene normalt må, så der er flow i læsningen og børnenes lyst kan imødekommes, når den opstår. Børnene læser bøgerne samtidig og inspirerer hinanden til at læse nyt – og de bytter indbyrdes, fortæller Malene Stentebjerg-Hansen.

Inspiration på tværs

Spørger man Ida Kongsø om hvad Litteratur Akademiet har betydet for skolerne,

fremhæver hun at det er lykkedes at få inddraget de helt rigtige forfattere og bøger, samt, ikke mindst, at have nok af dem, så eleverne kan læse dem samtidigt, anbefale dem og låne dem til hinanden og læse dem højt for hinanden – det er nok mest de store som læser for de yngre. Desuden mener hun at det har været afgørende, at skolebibliotekarerne har formidlet og "solgt" bøgerne inden forfatterbesøgene, hvilket har været med til at fange børnenes opmærksomhed.

- Det er helt genialt at der er afsat tid til at booste det her Mekka af lækre bøger, som eleverne frit kan vælge mellem inden for de forskellige sværhedsgrader, genrer og emner.

Så skoleledelserne er blevet bedre til at sætte tid af til skolebibliotekarernes indsats for frilæsning?

- Præcis, og efterhånden har vi fået så fin en bemanding i kommunen, at der er god tid til booktalks og klassebesøg. Ikke alle har fuld tid, langt fra, men alle skoler har i dag mulighed for at promovere Akademiets bøger og forfattere ordentligt. Det er supervigtigt! Fastslår Ida Kongsø

Hun peger desuden på genkendeligheden som en kæmpe fordel ved den fælles indsats:

- Alle elever ved i dag hvad Litteratur

Akademiet er! For de havde også besøg af en forfatter sidste år og året forinden – ja, og i alle årene før. Så når vi fortæller dem, at nu er der kasser fulde af fede bøger, booktalks og forfatterbesøg, så ved de hvad det handler om. Det er ikke bare en enkelt fest-optræden, men noget der gentager sig hvert år og noget vi sætter tid af til i hele vores kommune.

- Det sætter ikke alene skub i flere udlån og større læselyst blandt vores elever, det betyder også rigtig meget for os skolebibliotekarere og lærere, at vi holder fast i gejsten sammen og inspirerer hinanden på tværs af skolerne. Og det skaber også et kæmpe *drive* i vores Læringscenter-netværk, tilføjer hun.

- Både Hillerød, Roskilde og Lejre er blevet inspireret af Litteratur Akademiet, som jo kan skaleres op og ned og se ud på mange måder. Drømmen er at endnu flere i fremtiden vil få glæde af at adoptere vores skabelon eller lade sig inspirere til at starte lignende initiativer op rundt om i landet, siger Ida Kongsø og lægger til:

- Og så er vi faktisk i gang med at udvikle på et Litteratur Akademi version 2.0, som - hvis alt går vel - kommer til at køre parallelt med det eksisterende. Det håber vi på at få midler til at løfte, for det vil betyde at mange flere vil få glæde af vores indsats for læselysten. ■

PLCF Lokalafdeling Sjælland og Øer

Indkaldelse til Lokalafdelingens ekstraordinære generalforsamling 2024

Dato: Tirsdag den 24. september 2024

Sted: DE TRE KONGER
Østergade 3, 4180 Sorø

Tid: Kl. 16.30

Dagsorden ifølge vedtægterne:

§ 10 Opløsning

Opløsning af lokalafdeling Sjælland og Øer.

Tilmelding: senest den 10. september til mail jann2669@lejredu.
Formand, Janne Bjerring Larsen

Der skal altså ske noget!

Af Eline Mørch Jensen, redaktør

Dansklærerforeningens Forlag og ngo'en *Læs for Livet* er gået sammen om en ny serie af korte og lette fag- og fiktionsbøger til elever i udskoling. Seriens navn er *Læsbar* – og det er lige hvad den er!

Læsbar-serien er blevet til i samskabelse med en gruppe ungekonsulenter i alderen 13-17 år, der blandt andet er blevet rekrutteret af ngo'en *Læs for Livet*, som donerer små skræddersyede biblioteker til institutioner for børn og unge med svære livsvilkår. Ungekonsulenterne har samarbejdet med de forskellige forfattere om, hvilke emner og spørgsmål, der skulle tages op, lige som de har læst med i manuskriptfasen og er kommet med input til sprog, niveau og valg af forsider mv.

På en præsentation af serien først på sommeren redegjorde *Læs for Livets* stifter, Rachel Röst, og forlagschef på Dansklærerforeningens Forlag, Cecilie Bogh, for baggrunden for det fælles initiativ: Rachel Röst pegede blandt andet på de voksende problemer med svage læsere på den ene side og manglen på spændende og alderssvarende bøger til unge på den anden side, noget hun fandt direkte uværdigt, og som hun i øvrigt mener afspejler sig i det faktum, at kun ét ud af 10 institutions-anbragte børn får en adgangsgivende eksamen.

Læs for Livet har gennem årene etableret 350 små biblioteker på børnehjem, døgninstitutioner, krisecentre mv. og har efterhånden et godt billede af, hvad det er de unge gerne vil læse om - simpelthen fordi de har gjort sig ulejlighed med at

spørge de unge selv. Ifølge Rachel Röst kan svarere opsummeres nogenlunde sådan: Der skal altså ske noget, det skal være spændende og der skal være en fængende start, bøgerne må ikke være for lange, men skal være relaterbare, og sproget skal være ungt.

Cecilie Bogh bekræftede herefter at der er et stigende behov for flere letlæste bøger til udskoling (bøgerne i serien har et lix-tal på max 17) og understregede at netop samskabelsen i *Læsbar*-serien er helt central i forhold til at ramme de unge og vække deres læselyst, både hvad angår frilæsningsbøger, men også

Ungekonsulenterne Aslak, Wanda og Johan.

eksempelvis i forbindelse med arbejde med projektopgaver. *For*di det gør stoffet langt mere relevant.

Som tidligere redaktør på Gyldendal stod Cecilie Bogh bag *Mellem_rum*-serien, en håndfuld lette og særdeles populære kortromaner, som ligeledes blev til i et samarbejde med *Læs for Livet* og på baggrund af de unges egne ønsker. Hun har altså allerede gjort sig nogle vigtige erfaringer på området, men er denne gang gået skridtet videre ved at inddrage en gruppe ungekonsulenter i samskabelsen af serien.

Samskabelse i centrum

Ved præsentationen mødte også de tre forfattere Jonas Kleinschmidt, Peter

Krogholm og Ditte Wiese op for at læse nogle prøver højt fra deres tre bøger, som indgår i *Læsbar*-serien, nemlig henholdsvis romanerne *Alfa*, *Oxy* og *Bjørnesaks* (anmeldes s. 26, red.). Herudover indeholder serien tre fagbøger (om emnerne mord, stoffer og farlige sygdomme) og der er flere på vej.

Alle tre havde hentet god inspiration i samarbejdet med ungekonsulenterne, eksempelvis fremhævede Peter Krogholm at hans roman *Oxy* var "blevet reddet" fra at blive for *cringe* - for nok skal sproget være ungt, men det skal være ungt på den helt rigtige måde, så det ikke lyder falsk i de unges ører!

Endelig var også ungekonsulenterne Aslak, Wanda og Johan til stede ved præsentationen, og de gav alle udtryk for, at det havde været en positiv oplevelse at blive lyttet til og taget alvorligt af både forlag og forfattere.

Wanda følte blandt andet, at hun havde haft noget at skulle have sagt med hensyn til at gøre forsiden på *Bjørnesaks* mere indbydende. Johan fortalte, at han flere gange havde haft

indflydelse på sproget, for eksempel i brugen af pronomenet "høn", som efter hans mening blev brugt alt for meget – fire-fem gange på én side – hvilket virkede overdrevent og kunstigt på ham. Aslak havde blandt andet held med at foreslå tilføjelsen af et afsnit om afhængighed af snus i fagbogen om stoffer – og så konkluderede han på alle tre ungekonsulenter vegne: "Det var ret sjovt at være med til at gøre en bog bedre."

En del af overskuddet fra salg af *Læsbar*-titlerne går til *Læs for Livet*, som også får et større antal frieksemplarer, de kan donere til nogle af de mange små biblioteker, de har etableret rundt om i landet.

SLIP LÆSEGLÆDEN LØS

Find inspiration i **Gads katalog** med børne- og ungdomsbøger

2024 Nyheder

Bøger fra Gad Børn & Unge

SE
GADS NYE
LÆSEKASSER
side 43-47

Sjove nyheder
fra makkerparret
bag Møgmis

Masser
af nye
serier til
frilæsning

SCAN
QR-KODEN,
og hent
kataloget her

SLIP LÆSEGLÆDEN FRI PÅ BIBLIOTEK OG PLC
Inspiration til indskoling, mellemtrin og udskoling

Et styrket samarbejde mellem skoler og folkebiblioteker om læseglæde

Husk, at du kan søge Slots- og Kulturstyrelsens pulje om penge til indkøb af nye børne- og ungdomsbøger til PLC og sjove litteratursamarbejder skole og folkebibliotek imellem. Læs mere om, hvordan du søger på Slots- og Kulturstyrelsens hjemmeside.

Ansøgningsfristen er 27. september.

Ny serie til de 13-17-årige med et lix-tal på max 17:

Hvad skal der til – for at slå til?

Af Merete Jørgensen, lærer og skolebibliotekar på Allerslev Skole, Lejre.

Det drengueunivers, der skildres i *Alfa*, *Bjørnesaks* og *Oxy* er både genkendeligt og skræmmende. Alle tre bøger er gode bud på, hvad der skal til for at give unge læselysten tilbage.

Mads og hans venner ser videoer med vold. De er ikke den slags typer, der slås. "Vi drikker og vi snakker lort. Men det er aldrig os, der skal prøve at starte et eller andet". Indtil den dag, hvor drengene alligevel lige skal prøve, hvordan det er. Hvordan det føles. Mærke det på egen krop. Og selvom Mads taber den første slåskamp, får han alligevel lyst til mere. Han træner og bliver stærkere. En dag til en fest eksploderer det for Mads, og det går helt galt.

Bjørn sidder i saksen. Efter 9.klasse skal han i gymnasiet, selvom han egentlig ikke er glad for skolen. Han vil hellere bygge noget. "Lave noget, som nogen kan bruge til noget." Men Bjørns far er i dialog med skolen. Dialoger som Bjørns far altid får ret i, og selv da Bjørn i frustration kommer til

at lade det gå ud over en klassekammerat, klarer Bjørns far også de udfordringer ved at gå i dialog med politiet. Bjørn vrister sig dog heldigvis ud af saksen, tager det nødvendige opgør med far og dermed ansvaret for sig selv og sit eget liv.

Asger føler sig fanget og uden kontrol over sit eget liv. Hans mor har fundet en anden, og faren og Asger sidder tilbage i huset. Asgers ven Frede fortæller, hvor fantastisk det hele er, når man har taget en pille. Asger har hørt om den slags piller, men selvom han ved, hvor farligt det er, får han alligevel Frede overtalt til at skaffe nogle flere, så Asger selv kan prøve, hvordan det er, når "verden ligger for dine fødder". Sådan bliver det nu ikke, for Asger vågner ved lyden af et bip. Hans hjerte siger bip. "Bip. Bip. Bip..."

Det drengueunivers, der skildres i *Alfa*, *Bjørnesaks* og *Oxy* er genkendeligt og til tider skræmmende. Mon ikke mange unge kan spejle sig i de kræfter og tanker, der raser i Mads, Bjørn og Asger? Bøgerne er gode bud på den indsats, der skal til for at give de unge læselysten tilbage.

At inddrage de unge læsere i skriveprocessen og lade dem komme helt tæt på er et vigtigt greb i dette arbejde. De

tre bøger er en del af den nye serie af fag- og fiktionsbøger til udskolingen ved navn *Læsbar*. Bøgerne er blevet til i et tæt samarbejde mellem forfattere og unge-konsulenter i alderen 13-17 år. Serien *Læsbar* består derudover af fagbøgerne *Mord*, *Farlige sygdomme* og *Stoffer*.

En del af overskuddet fra serien går til organisationen *Læs for Livet*, der tidligere har deltaget i skabelsen af serien *Mellem_rum* (Gyldendal), en serie kortromaner, hvor forfattere med udgangspunkt i konkrete ønsker fra de unge, har skrevet lette, men alderssvarende, romaner.

Læsbar-serien fortsætter i dette spor, og vil forhåbentlig også snart være at finde på mange af landets PLC'er. Udover at være oplagte i indsatsen for at fremme læselyst, er der også mulighed for at arbejde med bøgerne i dansktimerne, da der på forlagets hjemmeside ligger gode og printbare opgaver, som kan hentes gratis for lærerne.

***Alfa*, Jonas Kleinschmidt (lix 14) (64 sider)**
***Bjørnesaks*, af Ditte Wiese (lix 15) 88 sider)**
***Oxy*, af Peter Krogholm (lix 14) (56 sider)**
Omslagsgrafiker: af Nina Hagen
Dansklærerforeningens Forlag 2024

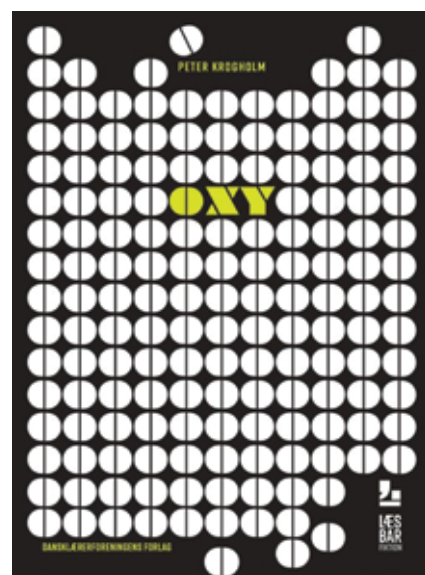
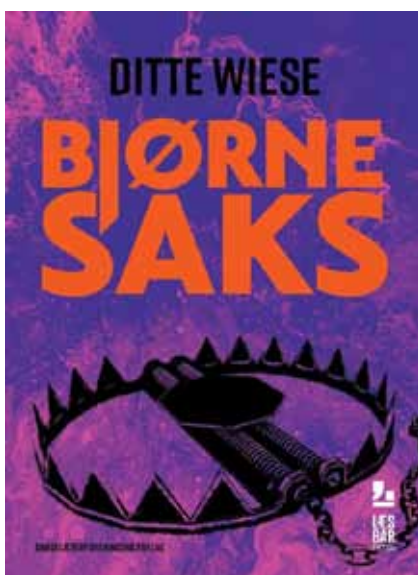
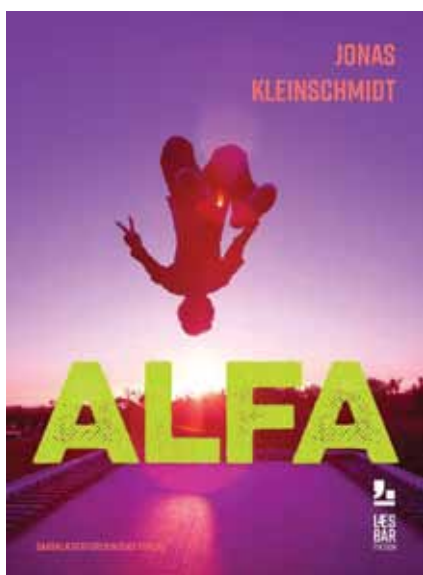

illustration: Ole Lund Kirkegaard

Husk at stemme til Orlaprisen, din bette lort!

Afstemning på orlaprisen.dk fra
1. oktober - 3. november 2024.

[Orlaprisen.dk](https://orlaprisen.dk)

MINISTERIET
SLOTS- OG KULTURSTYRELSEN

Fagbøger der sætter børn i gang

Af Anna Johansen, PLC-vejleder

En snak med direktør for Forlaget Alvilda, Jonas Holm Hansen, om deres fagbøger for børn. Om hvordan forlaget udvælger de bøger, de vil udgive, og hvorfor fagbøger er vigtige.

Alvildas ordsprog i forhold til en bog er at den skal være: "Let at læse, men svær at lægge fra sig". Jonas illustrerer dette ved at fortælle om én af deres forfattere:

- Nicole Boyle Rødt næs, som er ordblind, læste en bog af Lene Kaaberbøl og havde en oplevelse af at det var så spændende, så hun ikke bare tænkte "jeg bliver nødt til at lære at læse" men "jeg bliver også nødt til at lære at skrive". Vi har altid på Alvilda talt om at man måske kunne lave fagbøger, der kan inspirere til lidt af det samme, siger han og fortsætter:

- Jeg tror at børn har en forståelse af, at ligegyldigt om det handler om at bage en kage, lære at binde en knude eller forstå hvad der er inde i kroppen, så er der på en måde en forståelse af, at livet kræver, at man kan læse. Og den der længsel efter at blive større fylder rigtig hos den læserskare som vi taler om her. Det gør det for min egen datter, som har lært at læse nu her. Det handler meget om at blive kompetent, om at lære sig selv og verden at kende. Det er jo det, fagbøgerne kan, så det har vi fokuseret meget på. Og den evne til at læse er et godt pejlemærke på, at man er på vej til selvstændighed og selvbevidsthed.

- I den store læseundersøgelse, Børn og unges læsning 2021, fandt jeg nogle spændende ting. Der står blandt andet at en stor del af selvforståelsen hos de 7-11-årige, er at de er, "meget videbegærlige". Så det at have en motivation for at læse kan både være, at det er en bog, der ser spændende ud, at man bliver fanget af plottet, men også at der er noget, man gerne vil vide mere om.

- Vi har især fundet ud af, når vi udvælger bøger, at finde nogle, som optager børnene i noget tid, giver koncentration

og gode oplevelser, mens de læser, men som også sætter aktiviteter i gang. Jeg synes at det bedste er - hvis man har en god læseoplevelse, mens man sidder med bogen, og man også får en skærmpause, når man er færdig med bogen, fordi bogen har sat én i gang med noget bagefter, en aktivitet som ikke bare er digital, siger Jonas Holm Hansen..

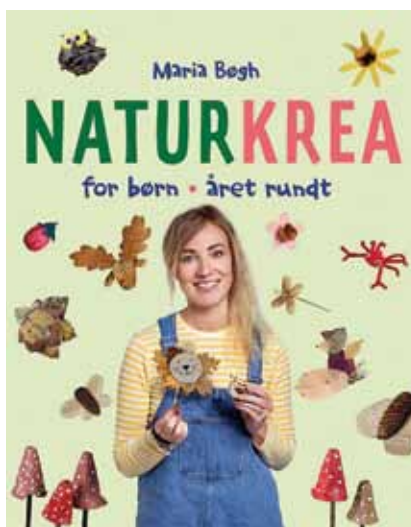
Sanse, opleve og skabe

Bogen *NaturKrea for børn - året rundt* af Maria Bøgh er inddelt i forskellige årstider, så man let kan finde inspiration til at bruge naturelementer til at sanse, opleve og skabe. Aktiviteterne er lette at gå til, da der er instruktive fotografier, en god forklarende tekst og der bruges kun ting, de fleste har derhjemme.

Jonas Holm Hansen fortæller om hvordan bogen blev til:

- Det var os, der tog fat i Maria Bøgh. Hun er et enormt kreativt menneske, og hun har en instagram-konto, som havde fanget vores interesse. Vi kontaktede hende og spurgte: "Vi synes de er så flotte, de ting, du laver, kunne du tænke dig at finde idéer og opskrifter til en bog?" Maria er dagplejemor og et menneske, der er interesseret i helheder, organismer, årstider og natur, så hun var begyndt at bruge naturen til at arbejde kreativt med børnene, tilføjer han.

I kan følge Maria Bøgh på Instagram under @favnenfuld

NaturKrea for børn – Året rundt
Af Maria Bøgh
245 sider
Forlaget Alvilda 2024

Bogen *Min første køkkenhave* af Emilie Astrup er meget illustrativ og sigter på at beskrive, hvad der skal til for at dyrke grøntsager. Med sine fine tegninger viser hun de naturlige processer der gør at planter vokser fra frø til plante, hvordan du skal gribe dyrkningen an og ikke mindst hvorfor.

Den starter med guiden "Find din vej" – hvis du bor i et hus, hvis du bor på en gård, eller bare har en altankasse, og giver gode råd til hvad og hvordan man selv kan dyrke. Bogen er skrevet, så den henvender sig direkte til læseren: "Du skal nok lykkes!"

- I dette tilfælde var det Emilie Astrup, der kontaktede os helt uopfordret, siger Jonas Holm Hansen og tilføjer:

- Hun havde lavet stort set hele bogen, og sagde "Var det ikke noget for jer". Hun er kreativ designer i forvejen, rigtig dygtig til at forklare og illustrere og et naturmenneske.

Lignende fagbøger fra Alvilda:
1000 timer i det fri, sluk skærmen, tænd for legen, af Ginny Yurich (2023)
Ven med naturen, af Laura Knowles og Rebecca Gibbon (2022)
Bøger om at bygge med LEGO: Den store bog med LEGO-ideer (2023), Den store bog med Minecraft ideer (2023) og Vores fantastiske planet (2024)

Læs mere om Alvilda og andre forlags tanker vedrørende fagbøger på PLCF.dk

Min første køkkenhave
Tekst og illustrationer af Emilie Astrup,
44 sider
Forlaget Alvilda 2023

Hvordan er det nu lige...

Af *Mette Frederiksen, lærer, PLC-medarbejder og læsevejleder*

I en tid, hvor en opskrift eller vejledning kun er en søgning væk, benytter vi i min familie, som består af 2 voksne og 4 sammenbragte børn, ofte Nettet, når der fx skal søges på nye ideer til aftensmad eller findes svar på, hvordan er det nu lige ...?

Bogen *Brug hænderne* har undertitlen "En håndbog om gammeldags aktiviteter for nye generationer", og det er en meget præcis undertitel, da bogen introducerer læseren for en række aktiviteter, som af mange let glemmes i hverdagens travle trummerum, hvor skærmen også i høj grad trækker i den unge generation og røver meget af deres tid med døds-scrolling.

Bogen trækker i en anden retning og får os til at skruer tiden tilbage til dengang, tingene var enklere og foregik i et mere langsomt tempo. Vi kom ned i gear, da vi tog bogens ideer op til overvejelse. Sammen lavede vi bål og brugte flere timer udendørs med at kokkerere forskellige små retter over bålet i fællesskab, mens der blev hygget og snakket uden telefoner.

Det kan kraftigt anbefales, for det kan virkelig noget. Jeg har stadig til gode at lære at lappe min cykel, at se min kæreste få syet en knap i skjorten, og at min mindste datter laver lemonade til hele flokken, men det er jeg overbevist om, vi nok skal nå, da vi i bund og grund allerede er en flok, som trives i den mere langsomme og fordybende tilgang.

Fremadrettet vil vi lidt oftere søge hen til bogen, når vi planlægger en dag med hygge og nærvær, for det kan bogens ideer hjælpe med til.

Brug hænderne
120 sider
Forlaget Albert 2023

Aktiviteter i det fri

Af *Emilie Johansen, pædagogstuderende*

Naturen er din ven er en bog, der fortæller om årets 12 måneder på en børnevenlig måde. Man møder de forskellige måneder og bogen viser hvilke planter og dyr, man kan se på bestemte tidspunkter i løbet af årets cyklus, og hvad man kan lave året rundt ude i naturen.

Som pædagogstuderende har jeg brugt bogen som udgangspunkt for et udendørs forløb for 4-5-årige, men bogen kan dog sagtens bruges i 0. og 1. klasse. Jeg vil starte med at læse højt fra bogen for at børnene kan blive mere nysgerrige på og bevidste om naturen. Alt efter hvilken måned, vi er i, vil jeg snakke med børnene om det og lave nogle forskellige aktiviteter ud fra det.

Når vi har læst første afsnit om januar, vil jeg lave et krea-værksted sammen med børnene, hvor de selv kan vælge om de fx vil tegne eller lave perleplader af nogle af de dyr og andre fænomener, man ser i januar. I den måned vil vi kunne tegne ræve, stjerner og grantræer og snakke om deres betingelser i løbet af januar. Det at tegne eller lave noget kreativt med hænderne, er noget de fleste børn er interesseret i, så derfor vil det være en god og rolig introduktion til naturtemaet,

samtidigt med at det kan vække nysgerrighed og interesse for at lære mere om naturen.

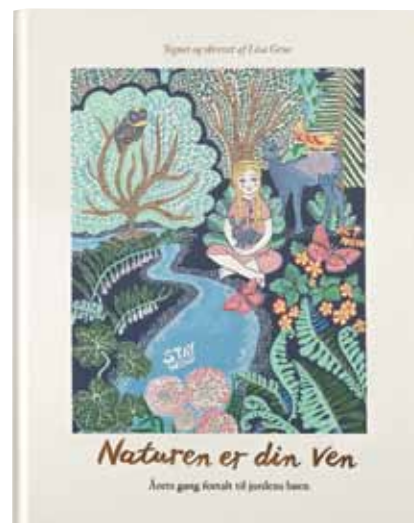
Anden gang vi arbejder med naturen i januar, vil jeg tage dem med ud på tur i skoven. Børnene vil i hold af 2-3 kigge efter nogle af de træer, som bogen lægger vægt på og som vi har talt om. De vil fx blive bedt om at kigge efter dyrespor, grene med bær, frost eller sne, for at hjælpe dem i gang med at tænke over, hvad de selv kan lægge mærke til.

Naturen er din ven foreslår mange ting, man kan lave med børnene, som jeg har brugt som inspiration, bl.a.: "Selv om det er koldt udenfor, er det dejligt at lave bål i det fri. Man kan bage snobrød på bålet og drikke varm æblesaft med kanel. Det giver dejlige røde kinder når man får kulde fra januar og varme fra bålet [...]"

Tredje gang, vi arbejder med naturen i januar som emne, vil jeg tage børnene ud og lave et bål, bage snobrød og drikke varm æblesaft med kanel.

Bogen er smukt udført og inspirerer til eftertanke og aktiviteter i det fri. *Naturen er din ven* blev i år udvalgt til udstillingen og konkurrencen "Årets bedste bogarbejde". Udstillingens

bøger bliver udvalgt af Foreningen for Boghaandværk, som hvert år siden 1934 har skabt opmærksomhed omkring danskproducerede bøger bogdesign. Udstillingen finder sted hvert år fra juni til august på det Kongelige Bibliotek og er en hyldest til bogbinderkunsten. Nøglebegreberne er funktion, æstetik og teknisk udførsel, alt det, som gør det at have en bog mellem hænderne til noget helt særligt.

Naturen er din ven. Årets gang fortalt for jordens børn
Af Lise Grue, 56 sider,
Udgivet på eget forlag 2023

Det livsvigtige vand

Af Merete Jørgensen, lærer og skolebibliotekar på Allerslev Skole, Lejre

"Ganesha er visdommens gud. Han vil lede dig på vej, så du bliver den klogeste dreng i skolen," sådan siger Ravis blinde bedstefar, der netop er kommet hjem med smukke blomster til Ganesha. Men blomsterne skal i vand, og Ganesha skal vaskes, så Ravi må afsted efter rent vand. Ravi drager ud i menneskemylderet i det slumkvarter et sted i Indien, hvor han bor med sin bedstefar og lillebror Amir.

Morten Dürrs tekst og Lars Gabels illustrationer inviterer os i deres nye graphic novel ind i Ravis verden. Varmen er stikkende. Desperationen efter rent vand er virkelig, og afmagten kan i den grad føles. Overmagten opleves i form af myndigheder med mundbind og stove, der svinges uden medfølelse, hvis man tillader sig at brokke sig.

Ravi når frem til den lange kø foran brønden, og trods venners opfordring til at spille bold, holder han sin plads. Han lader dog en kvinde med et grædende spædbarn komme foran sig, og må også svare på nogle gåder fra en gruppe drenge, der ikke mener, at han skal komme før dem. Da Ravi endelig når frem, bliver brønden lukket.

Eneste håb for Ravi og de andre er, at der kommer en vandvogn forbi. Ravi går videre ud i den varme megaby og møder til sit held en vandvogn, hvorfra han får lidt vand i sin røde krukke. Desværre møder han igen drengene fra køen, og de tager krukken fra ham. Da de har tømt den, kaster de den fra sig og i forsøget på at gribe krukken, rammes Ravi af en bil.

Liggende på gaden, får Ravi pludselig et syn. Alt er nu tegnet i grønne farver. Vi kommer helt tæt på og mærker fluens på Ravis pande og ser den store skygge,

der pludselig falder på vejen. Ravi bliver løftet op på ryggen af en elefant og båret ud af storbyen ned til en flod. Pludselig kommer Ravi til sig selv igen, da han nær er blevet kørt over af en vandvogn. En vandmafia sælger vandet dyrt, og Ravi har ikke råd til at købe noget. Opgivende sætter han sig foran et hus. Fra huset kommer kvinden med barnet, som han tidligere hjalp. Hun hælder noget af sit vand i Ravis krukke, og han har nu vand

at behandle i skolen. Adgang til rent drikkevand for alle – til en overkommelig pris – er et af FN's verdensmål!"

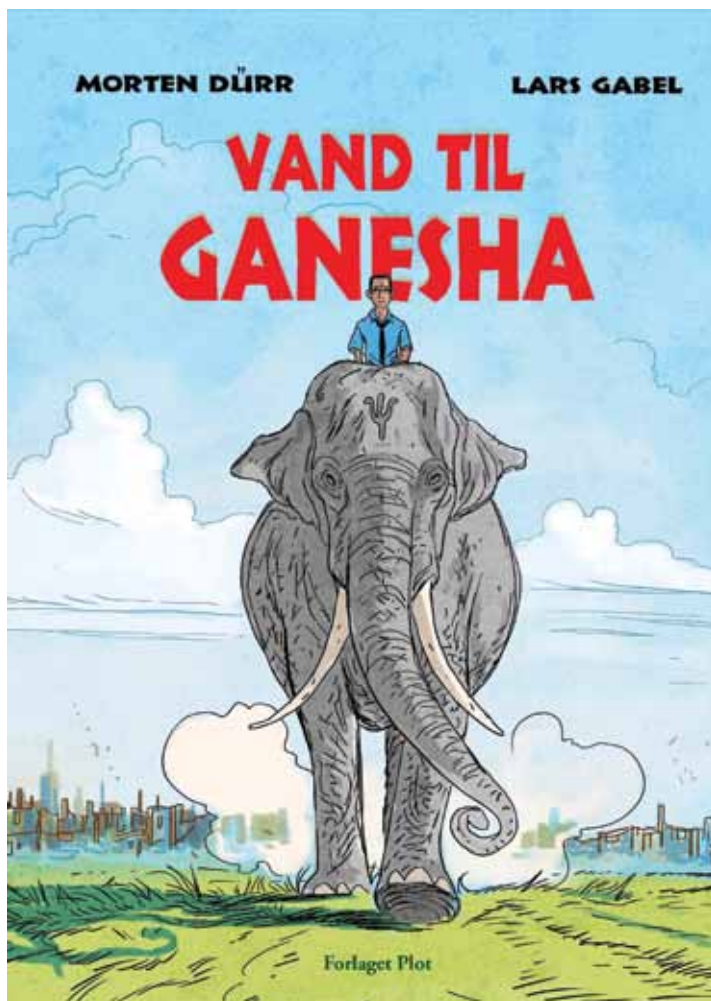
Morten Dürr lægger i forbindelse med bogen op til et tværfagligt samarbejde mellem fagene dansk og natur/teknik, og han har på sin hjemmeside listet en række links op til relevante sider, der kan bruges i undervisningen. Det vil være oplagt at inddrage denne

graphic novel i et sådant arbejde, da børn gennem de stemningskabende illustrationer og enkelte genkendelige situationer som drillerier fra andre børn, vil kunne leve sig ind i handlingen, og selvom de heldigvis ikke på egen krop ved, hvad det ikke vil sige ikke at have adgang til rent vand, vil de gennem deres indlevelse i handlingen få en forståelse for, hvordan det egentlig er, og at noget må gøres.

Lars Gabel viser igen i denne fortælling, hvorfor han er en efterspurgt illustrator. Ligesom i *78 grader* (2023) og *Skæbnemageren* (2019), som han har lavet i samarbejde med Kenneth Bøgh Andersen, formår han med sin streg at trække læseren ind i en anden verden, så vi føler den ulidelige hede og oplever kaosset på egen krop. Lars Gabel

og Morten Dürr har tidligere arbejdet sammen om billedbogen *Marias dukke* (2010) samt den grafiske roman *Vand til blod* (2016).

Vand til Ganesha
Forfatter: Morten Dürr
Illustrator: Lars Gabel
Sidetal: 84
Forlaget Plot 2024

til bedstefar og Ganesha. Men der er ikke nok vand til en kop te, så en udmattet Ravi må afsted igen. "Ja, Bedstefar ... lige om lidt. Jeg går lige om lidt..."

Morten Dürr stiller på sin hjemmeside spørgsmålet: "Er der noget mere vigtigt end rent drikkevand? Og svarer herefter selv: "Faktisk ikke, vel? Og derfor er dette emne så grundlæggende vigtigt

PÅ EVENTYR I UGANDAS BJERGE

2024
BØRNENES
U-LANDS
KALENDER

Giv dine elever en spændende ekspedition til Uganda. Kom helt tæt på livet i de frodige bjergbyer, mød de seje børn i storbyen og oplev dyrene på savannen. Din klasse kan også selv hjælpe naturen: Plant ét træ lokalt hos jer – så får I samtidig plantet 10 træer i Uganda!

Årets nye materiale er flot, varieret og lige til at gå til. Opgaver til mange fag i 1.-5. klasse.

I får et unikt indblik i hverdagen i de små landsbyer. Her lever børnene i tæt samspil med de vilde dyr og med en stærk bjergnatur. Samtidig står de midt i at tilpasse sig et klima, der allerede har ændret sig. I møder også de unge, der laver 'høje haver' i hovedstadens slum. Og I oplever Ugandas fantastiske dyreliv. Glæd jer til flotte bøger, film, quizzer og masser af sjove og faglige opgaver til bl.a. Dansk, Billedkunst, N/T og Matematik. Materialet giver globalt udsyn i børnehøjde og kobler til Verdensmålene.

**BESTIL
NU!**

Lav pris til
1. juli

Årets bog er af Anne Sofie Hammer ('Villads fra Valby'): Biira og vennerne standses af et stort jordskred på vej til skole, og så går det løs. Kan hun stole på drengen Kule – og hvad er leoparden ude på? Bogen rummer også faktastof og flotte illustrationer.

Kreativitet: Prøv sommerfugle-værksted, lav flotte 'gnide-billeder' med naturmotiver, byg installationer af affald, tegn fugle, lav hoppebolde og Uganda-streetfood m.m.

Masser af gode opgaver: I læser, undersøger og formidler. I laver læseteater, dyrekort, selv-læsere om dyr, foldebøger, stangdukker, bladbingo, savanne-stratego m.m.

Masser af film, hvor I kommer helt tæt på børnene i bjergene.

DR-filmserie, hvor Motor Mille og Hr. Skæg skal løse mysterier i Uganda.

Gratis lærer-website med alle materialer klar til brug – og nemme opgaveark.

Stort elev-website, hvor eleverne går på opdagelse i årets land.

Nemme digitale værktøjer: Lav flotte fothistorier eller en digital lågekalendar.

Årets projekt: WWF Verdensnaturfondens projekt 'Grønne skoler' planter håb og handlekraft hos børn og unge i Ugandas landdistrikter. Her lærer de at beskytte og genopbygge deres lokale natur og er bl.a. med til at plante træer og køkkenhaver.

1 trykt klassesæt

30 store elevbøger
2 lærervejledninger
Alle opgaver og web-værktøjer

200 kr.

3 trykte klassesæt

90 store elevbøger
6 lærervejledninger
Alle opgaver og web-værktøjer

495 kr.

Digitalt klassesæt

Bøger som PDF
Download hele materialet
Alle opgaver og web-værktøjer

Gratis

Bestil på u-landskalender.dk

Bruges på over 1.000 skoler,
98 % af lærerne er tilfredse:

- 'Helt fantastisk materiale'
- 'Eleverne er helt vilde med det'
- 'Nemt at bruge'
- 'Super lækkert og gennearbejdet'
- 'Vi bruger det hvert år'
- 'De har lært så meget'
- 'Eleverne er storsmilende og stolte'
- 'Fantastisk, at det er gratis online'

UDENRIGSMINISTERIET
Danida

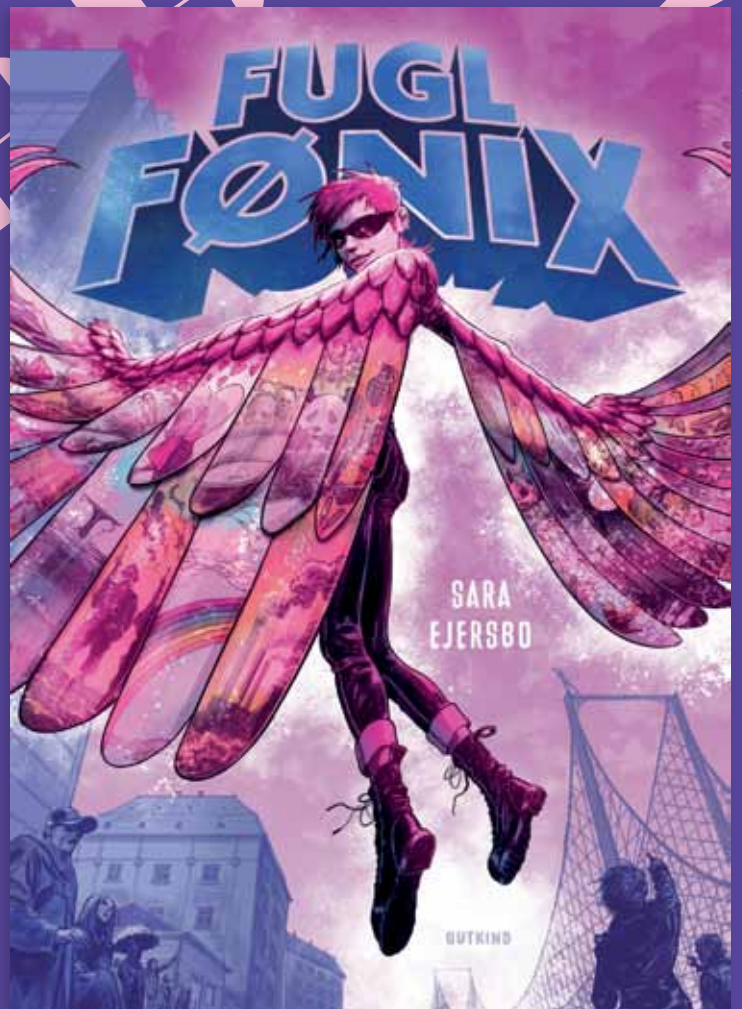
De store læser

**Er du lidt anderledes? Det er vi også!
Velkommen til De sorte hullers klub.**

"Fantastisk velskrevet og fængende roman for unge, om et spirende fællesskab, der afprøves, styrkes og viser sit værd, når det virkelig gælder."

– DBC

Superhelteoman om klima, korrupion og kampen for retfærdighed.

"En anderledes superhelteoman, der blander forskellige tekstformer og -udtryk og herved skaber en ny, dokumentarisk oplevelse."

– DBC

Læs & tal sammen om bøgerne

Download gratis hæfter med forløb, spørgsmål, opgaver og forfatterinterviews til alle bøger på Gutkind.dk